

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Վ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԵՌԱՍՍՅԱԿԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԸՆԹԱՅՔԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

ՀՀ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԻՐԱՎԻՃԱԿԸ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԵՌԱՍՍՅԱԿՈՒՄ

2010 թվականի անցած ամիսների փաստացի տվյալների ամփոփումը ցույց տվեց, որ տարվա առաջին եռամսյակին արձանագրվում է տնտեսության վերականգնում, որը հանգեցնում է մակրոտնտեսական իրավիճակի զգալի բարելավման՝ նախանշելով առավել լավատեսական սպասումներ քան մինչ այդ: Տնտեսական ակտիվության վերականգնման գործընթացը հիմնականում պայմանավորված է թե համաշխարհային տնտեսության վերականգնմամբ, և թե ՀՀ կառավարության նախորդ տարվա ընթացքում իրականացված հակաճգնաճամային ակտիվ գործողություններով:

2010 թվականի հունվար-մարտ ամիսներին գրանցվել է 5.5 տոկոս տնտեսական աճ, որն արձանագրվել է տնտեսության գրեթե բոլոր ճյուղերում: Տեղի է ունեցել արտաքին առևտրաշրջանառության աճ, հատկապես գրանցելով բարձր արտահանման աճ՝ 60.9 տոկոս: Տնտեսության վերականգնմամբ պայմանավորված՝ 2010 թվականի մարտին միջին գնաճը գրանցվել է համեմատաբար բարձր՝ 8.4 տոկոս: Արձանագրվել է նաև պետական բյուջեի եկամուտների անվանական շուրջ 19.3 տոկոս աճ, ընդ որում՝ աճել է գրեթե բոլոր հարկատեսակների գծով, իսկ ծախսերի գծով աճը կազմել է 17.7 տոկոս, արդյունքում առաջին եռամսյակի արդյունքներով հարկաբյուջետային քաղաքականությունը ամբողջական պահանջարկի վրա թողել է զսպող ազդեցություն՝ ինչը դրական կանրադառնա հետագա գնաճային զարգացումների վրա մեղմելով գնաճային սապսումները:

Համախառն պահանջարկ¹: 2010 թվականի հունվար-մարտին վերջնական սպառումն իրական արտահայտությամբ աճել է 6.2%-ով: Վերջնական սպառման աճը հիմնականում պայմանավորվել է տնտեսական ճգնաժամից հետո նկատված տնտեսության աշխուժացմամբ և նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ բնակչության տնօրինվող եկամուտների աճով: Վերջնական սպառման կառուցվածքում պետական և մասնավոր սպառման տեսակարար կշիռները 2010 թվականի հունվար-մարտին կազմել են համապատասխանաբար 14.1 և 85.9 տոկոս, ընդ որում իրական արտահայտությամբ մասնավոր սպառումը նախորդ տարվա համեմատ աճել է 4.5 տոկոսով, իսկ պետական սպառումը՝ 17 տոկոսով:

¹ Այս հատվածում բերված ցուցանիշները ՀՀ ֆինանսների նախարարության գնահատականներն են:

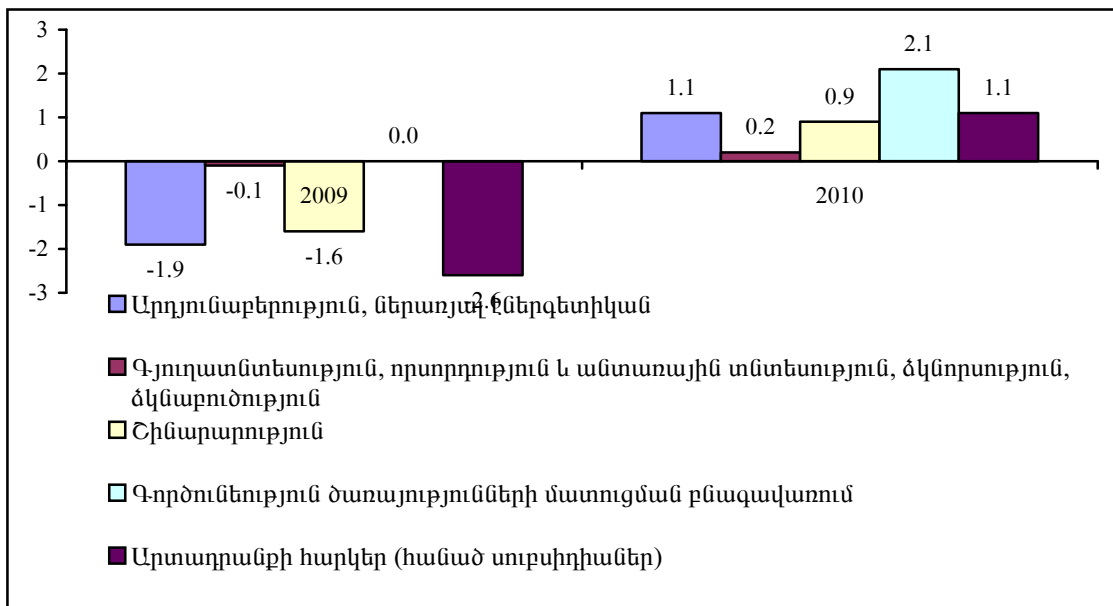
Կապիտալ ներդրումները իրական արտահայտությամբ կրճատվել են 4.3 տոկոսով՝ հիմնականում պետական ներդրումների կրճատման հաշվին: Սակայն ի տարբերություն պետական ներդրումների, մասնավոր ներդրումները ցուցաբերել են աճի միտումներ՝ արձագանքելով տնտեսությունում նկատվող վերականգնման զարգացումներին:

2010 թվականի հունվար-մարտին ապրանքների և ծառայությունների գուտ արտահանումը նվազել է դրամային արտահայտությամբ 38 տոկոսով, ընդ որում արտահանման իրական ծավալները դրամային արտահայտությամբ աճել է 11.9 տոկոսով՝ պայմանավորված համաշխարհային տնտեսությունում պահանջարկի աստիճանական վերականգնմամբ, արտահանավող ապրանքների մրցունակության բարձրացմամբ, ինչպես նաև նախորդ տարում կառավարության հակաճգնաժամային գործողությունների շրջանակներում արտահանողներին ցուցաբերված օժանդակությամբ: Մյուս կողմից, ապրանքների և ծառայությունների ներմուծումը իրական արտահայտությամբ աճել է 4.8 տոկոսով:

Համախառն առաջարկ: 2010 թվականի հունվար-մարտին համախառն ներքին արդյունքը (ՀՆԱ) կազմել է 568,1 մլրդ դրամ, ընդ որում իրական ՀՆԱ-ն աճել է 5.5%-ով, դեֆլյատորի 110.2%-ի պայմաններում: Ընդ որում, տնտեսության բոլոր ճյուղերում գրանցվել է տնտեսական աճի վերականգնում:

2010 թվականի հունվար-մարտ ամիսներին ծառայությունների ոլորտը տնտեսական աճին ամենամեծ նպաստումն է ունեցել: Նշված ժամանակահատվածում ծառայությունների հաշվին ապահովվել է տնտեսական աճի 2.1 տոկոսային կետը, իսկ ծառայությունների իրական աճը կազմել է 4.2%: Արդյունաբերությունը (ներառյալ էներգետիկան) աճել է 6.1%-ով՝ տնտեսական աճին նպաստելով 1.1 տոկոսային կետով, իսկ շինարարությունը աճել է 9.7 %-ով և նպաստել է՝ 0.9 տոկոսային կետով: Ամենացածր նպաստումը տնտեսական աճին ունեցել է գյուղատնտեսությունը, որն աճել է 3.1 %-ով և աճին նպաստել է 0.2 տոկոսային կետով: Գծապատկեր 1-ում ներկայացված են տնտեսության առանձին ճյուղերում արձանագրված իրական աճի նպաստման չափերը:

Գծապատկեր 1. 2009 թվականի հունվար-մարտի և 2010 թվականի հունվար-մարտի ՀՆԱ-ի իրական աճին տնտեսության ճյուղերի նպաստման չափը, տոկոսային կես

Աղյուսակ 1. 2004-2009 թվականների և 2010 թվականի առաջին եռամսյակի իրական ծավալի ինդեքսները նախորդ տարվա նկատմամբ

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010թ. 1-ին եռ.
Համախառն ներքին արդյունք	110.5	113.9	113.2	113.7	106.9	85.8	105.5
Գյուղատնտեսություն	114.2	111.2	100.5	110.4	103.3	99.9	103.1
Արդյունաբերություն	102.2	105.6	97.5	102.8	102.1	92.1	106.1
Շինարարություն	115.3	127.9	137.7	118.2	111.3	57.7	109.7
Ծառայություններ	112.7	115.0	116.0	112.5	104.8	99.9	104.2
Չուտ անուղղակի հարկեր	102.4	112.4	114.9	135.9	117.1	79.3	108

Արդյունաբերություն: 2010 թվականի հունվար-մարտ ամիսներին արձանագրվել է արդյունաբերական արտադրանքի ծավալների 10.4 % աճ՝ 2009 թվականի նույն ժամանակահատվածի 9.5% նվազման դիմաց²: Արդյունաբերական արտադրանքի աճը հիմնականում պայմանավորված էր հանքագործական արդյունաբերության և մշակող արդյունաբերության համապատասխանաբար 54.8% և 9.3% աճերով: Հանքագործական

² Այսուհետ՝ ցուցանիշները ներկայացված են տնտեսության ճյուղերում ստեղծված համախառն արտադրանքի ծավալներով:

արդյունաբերության աճին նպաստել են ինչպես, համաշխարհային շուկայում մետաղների գների բարձրացումը, այնպես էլ ճյուղի մրցունակության բարձրացումը, որի մեջ որոշակի դերակատարում ունի նաև ՀՀ կառավարության 2009 թվականի հակաճգնաժամային ծրագրի շրջանակներում իրականացված վարկավորման քաղաքականությունը: Մշակող արդյունաբերության ոլորտում նշանակալի են քիմիական արդյունաբերության 3.2 անգամյա, ինչպես նաև այլ ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների արտադրության 53.2% աճերը:

Նվազել է էլեկտրաէներգիայի, գազի արտադրությունը (9.6%), իսկ ջրամատակարարման, կոյուղու և թափոնների մշակման ճյուղերում նկատվել է 5.1% իրական աճ:

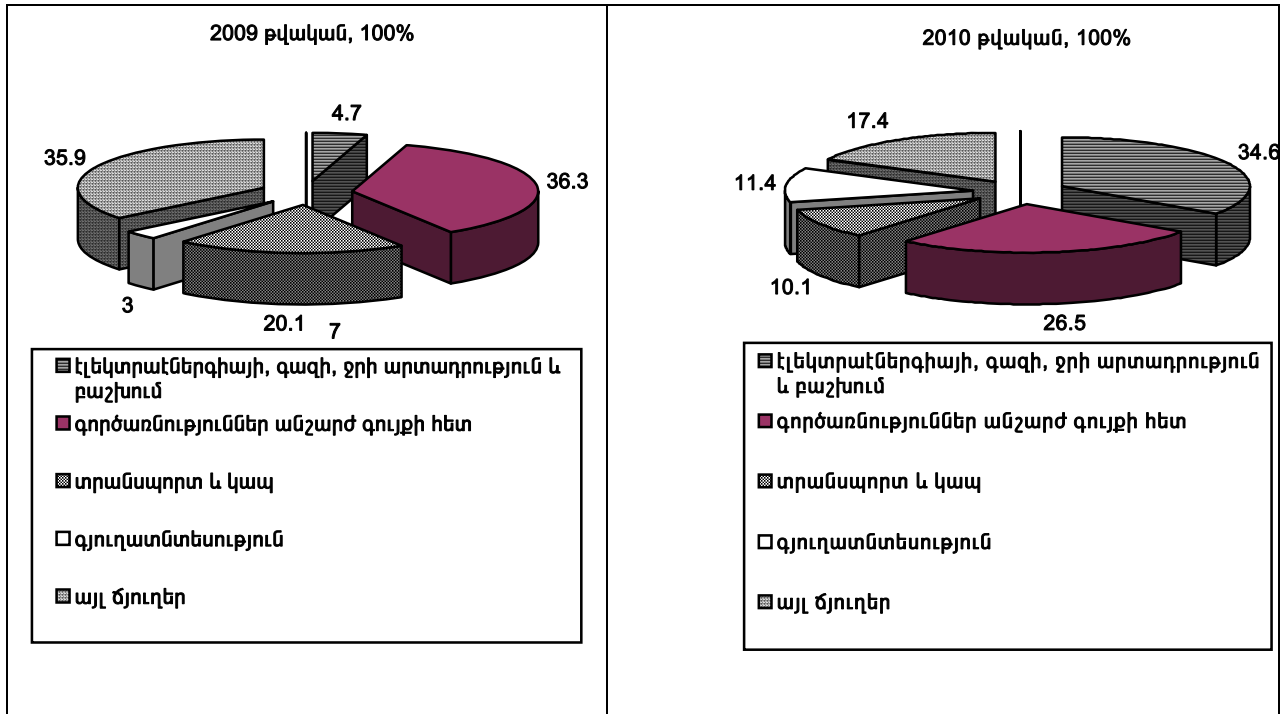
Գյուղատնտեսություն: 2010 թվականի հունվար-մարտին նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ արձանագրվել է գյուղատնտեսության և անտառային տնտեսության համախառն արտադրանքի ծավալի 3.0% աճ: Ընդ որում, գյուղատնտեսության աճը պայմանավորվել է բուսաբուծության 30%, և անասնաբուծության 2.2%, ձկնորսության 0.9 % աճերով: Անասնաբուծությունում աճը պայմանավորված էր գերազանցապես ձվի արտադրության 28.9% աճով, որը լրացրել է սպանդի համար իրացված անասունի և թռչնի, կաթի արտադրության 2.6% և 7.2% անկումները: Անտառային տնտեսության ենթաճյուղում համախառն արտադրանքի 6.1 տոկոս անկում է արձանագրվել, որը պայմանավորված էր անտառաբուծությունում և փայտամթերումների ծառայությունների ոլորտում 4.8 % անկմամբ:

Շինարարություն: Ֆինանսավորման բոլոր աղբյուրների հաշվին իրականացված կապիտալ շինարարության ծավալները 2010 թվականի հունվար-մարտին կազմել են շուրջ 46.7 մլրդ դրամ և նախորդ տարվա համեմատ նվազել 0.6%-ով: Ընդ որում նախորդ տարվանից սկսված բնակչության և կազմակերպությունների կողմից ֆինանսավորվող շինարարության ծավալները շարունակում են անկում ապրել: Մասնավորապես իրականացված կապիտալ շինարարության (ըստ ֆինանսավորման աղբյուրների) կառուցվածքում բնակչության միջոցները կազմել են 20.2%՝ իրական արտահայտությամբ նվազելով 51.7%-ով: Կազմակերպությունների միջոցները կազմել են 39.9 տոկոս, որոնց հաշվին իրականացված կապիտալ շինարարության ծավալները նախորդ տարվա համեմատ նվազել են 36.7%-ով: Փոխարենը էապես աճել են միջազգային վարկերի (2.2 անգամ) և պետական բյուջեի (2.7 անգամ) միջոցների հաշվին իրականացված շինարարության կշիռները՝ կազմելով համապատասխանաբար 39.3 և 13.5%-ը:

Շինարարության հիմնական միջոցները (ըստ տնտեսության ճյուղերի) գերազանցապես ուղղվել են էլեկտրաէներգիայի, գազի, գոլորշու մատակարարմանը և անշարժ գույքի հետ կապված գործառնություններին, որոնց բաժին է ընկել կատարված շինարարության ծավալների համապատասխանաբար 34.6 և 26.5%: Կապիտալ

շինարարության մեջ աճել են նաև տրանսպորտի և կապի, գյուղատնտեսության տեսակարար կշիռները՝ վկայելով շինարարության ըստ տնտեսության ճյուղերի բազմատեսակավորման մասին, որը հետագայում կարող է հիմք հանդիսանալ նշված ճյուղերի ավելացված արժեքների աճի ձևավորման համար (տե՛ս գծապատկեր 2):

Գծապատկեր 2. Շինարարության ծավալներն ըստ տնտեսության ճյուղերի

Ծառայություններ և առևտուր: 2010 թվականի հունվար-մարտին մատուցված ծառայությունների ծավալը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ աճել է 1.3%-ով: Ծառայությունների կառուցվածքում մեծ տեսակարար կշիռ են կազմել տեղեկատվության և կապի (25.5%), ֆինանսական և ապահովագրական գործունեության գործունեության (23.7%), տրանսպորտի (19.2%) ծառայությունները, ինչպես նաև կրթության (5.9%), առողջապահության և սոցիալական սպասարկման (4.6%) և վարչարարական և օժանդակ գործունեության (4.6%) ծառայությունները:

2010 թվականի հունվար-մարտին առևտրի շրջանառությունն ընթացիկ գներով կազմել է 316 մլրդ դրամ, որը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ, համադրելի գներով, աճել է 2.6%-ով: Ընդ որում մանրածախ առևտուրն աճել է 1.0%-ով, մեծածախ և ավտոմեքենաների առևտուրը՝ համապատասխանաբար 3.7 և 30%-ով:

Տրանսպորտ և կապ: 2010 թվականի հունվար-մարտին հանրապետությունում ընդհանուր օգտագործման տրանսպորտով բեռնափոխադրումների ծավալը 2009 թվականի նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ նկատմամբ աճել է 8.3%-ով: Բեռնափոխադրումների ծավալն ըստ օդային և ավտոմոբիլային տրանսպորտի տեսակների աճել է համապատասխանաբար 13.3 և 38.8%-ով: Երկաթուղային և մայրուղային

խողովակաշարային բեռնափոխադրումների ծավալը նախորդ տարվա նկատմամբ նվազել են 1.0 և 24%-ով: Երկաթուղային տրանսպորտում նվազումը գույակցվել է արտահանվող բեռնափոխադրումների տեսակարար կշռի նվազմամբ 2.8 տոկոսային կետով, որը փոխհատուցվել է օդային տրանսպորտով արտահանվող բեռնափոխադրումների մասնաբաժնի (2.6 տոկոսային կետ) աճով: Ընդ որում նվազումը նկատվել է ըստ բեռների գրեթե բոլոր խմբերի, բացառությամբ սև և գունավոր մետաղների:

2010 թվականի հունվար-մարտին ընթացքում կապի ծառայություններից ստացված հասույթը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ համադրելի գներով աճել է 5.3%-ով: Կապի ոլորտում աճը հիմնականում տեղի է ունեցել հեռահաղորդակցության ծառայությունների (բջջային և ինտերնետ հասանելիության ծառայություններ) աճի հաշվին, որը կազմել է 4.5%:

Գներ և սակագներ: 2010 թվականի մարտին նախորդ տարվա դեկտեմբերի նկատմամբ արձանագրվել է 2.9% գնաճ, որը հիմնականում պայմանավորված է եղել պարենային ապրանքների (ներառյալ ոգելից խմիչք և ծխախոտ) գների 4.3% (նպաստումը գնաճին՝ 2.3 տոկոսային կետ), ոչ պարենային ապրանքների գների 1.1% (նպաստումը գնաճին՝ 0.2 տոկոսային կետ) և ծառայությունների սակագների 1.3% (նպաստումը գնաճին՝ 0.4 տոկոսային կետ) աճով:

2010 թվականի մարտին միջին գնաճը կազմել է 8.4%, որը հիմնականում պայմանավորված էր պարենային ապրանքների (ներառյալ ոգելից խմիչք և ծխախոտ) գների 5.3% աճով, ոչ պարենային ապրանքների գների 15.9% և ծառայությունների սակագների 10.4% աճով՝ որը հիմնականում կրում է նախորդ տարվա ապրիլից կունունալ բնույթի որոշ ծառայությունների սակագների մեկնազամյա բարձարցման ազդեցությունը:

Ընդհանուր առմամբ եռամսյակի ընթացքում գնաճի վարքագիծը պայմանավորող հիմնական գործոններ են հանդիսացել համաշխարհային տնտեսության դրական զարգացումների պայմաններում միջազգային շուկաներում պարենային և ոչ պարենային ապրանքների գների աճը ԿԲ-ի և ՀՀ կառավարության հակաճգնաժամային միջոցառումների ընդլայնողական ազդեցությունների փոխանցումը (ժամանակային լազ³)՝ 2010թ. առաջին եռամսյակ:

Աշխատանքի շուկա: 2010 թվականի հունվար-մարտին գործազրկության պաշտոնական մակարդակը հանրապետությունում նախորդ տարվա նկատմամբ աճել է 0.7 տոկոսային կետով և կազմել 7.3% (84.3 հազ. մարդ): Չնայած դրան, ընթացիկ տարվա

³ Տնտեսագետները տարբերում են կայունարար քաղաքականության լազերի երկու տեսակ՝ ներքին և արտաքին: Ներքին լազը այն ժամանակամիջոցն է, որն ընկած է տնտեսական կաթվածի և տնտեսական պատասխան միջոցառումներ իրականացնելու որոշման ընդունման պահի միջև: Արտաքին լազը այն ժամանակահատվածն է, որն ընկած է այդ քաղաքականության այս կամ այն միջոցառման հաստատման պահի և դրանից արդյունքներ ստանալու միջև: Հարկաբյուջետային քաղաքականությանը բնորոշ են երկարատև ներքին լազեր, իսկ դրամավարկային քաղաքականությանը՝ արտաքին լազ:

փետրվար ամսից սկսած արդեն իսկ նկատելի է գործազրկության մակարդակի նվազման միտումը:

2010 թվականի հունվար-մարտին միջին ամսական անվանական աշխատավարձը 2009 թվականի նույն ժամանակահատվածում գրանցված ցուցանիշի նկատմամբ աճել է 5.6%-ով: Նախորդ տարվա ընթացքում պայմանավորված կառավարության ընդլայնողական քաղաքականությամբ բյուջետային հատվածի աշխատավարձի աճն առաջանցիկ է եղել մասնավոր հատվածի նկատմամբ, մինչդեռ 2010 թվականի հունվար-մարտ ամիսներին ոչ պետական հատվածի աշխատավարձի աճն (6.9%) առաջանցիկ էր պետական հատվածում աշխատավարձի աճի (4.4%) նկատմամբ, ինչը պայմանավորված է տնտեսության բոլոր ճյուղերում նկատված աշխուժացմամբ: Սակայն պետք է արձանագրել, որ պայմանավորված միջին գնաճով 2010 թվականի հունվար-մարտին իրական աշխատավարձը 2009 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ նվազել է 0.7%-ով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում տնտեսության պետական և ոչ պետական հատվածներում միջին անվանական աշխատավարձը համապատասխանաբար կազմել է 83810 դրամ և 126995 դրամ, իսկ միջին աշխատավարձը՝ 101274 դրամ:

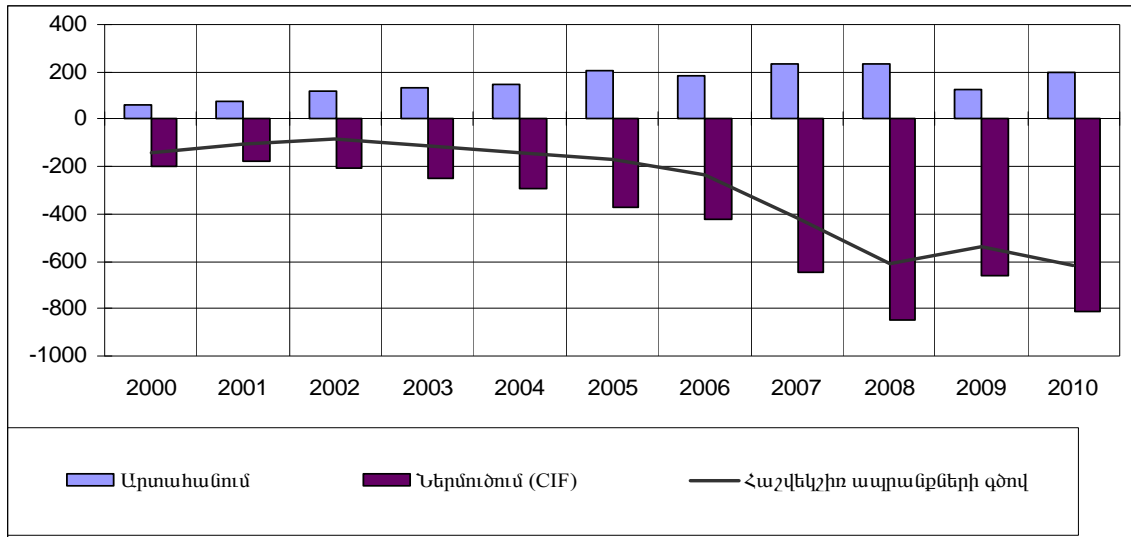
Աշխատանքի արտադրողականությունը⁴ աճել է 16.5%-ով, որը հիմնականում պայմանավորված էր նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ՀՆԱ-ի բարձր աճով:

Արտաքին հատված: Հակաճգնաժամային միջոցառումների շրջանակներում ՀՀ կառավարության քաղաքականությունը արտահամնամ խթանման ուղղությամբ տվեց իր դրական արդյունքները՝ 2010 թվականի առաջին եռամսյակի տնտեսության արտաքին հատվածի բարելավումը ձևավորվել է ավելի արագ, քան սպասվում էր: Արտաքին պահանջարկի աճի հետ մեկտեղ տարեսկզբից ավելացել են նաև Հայաստան ներհոսող տրանֆերտները և գործոնային եկամուտները՝ նպաստելով ընթացիկ հաշվի պակասուրդի կրճատմանը:

Արտաքին առևտուր: 2010 թվականի առաջին երեք ամիսներին ապրանքների գծով արտաքին առևտրի բացասական մնացորդը (տե՛ս գծապատկեր 3) կազմել է 615.7 մլն ԱՄՆ դոլար՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով 77.4 մլն ԱՄՆ դոլարով կամ 14.4%-ով:

Գծապատկեր 3. Առևտրի հաշվեկշռի դինամիկան հունվար-մարտ ամիսներին (մլն ԱՄՆ դոլար)

⁴ ընթացիկ և նախորդ ժամանակահատվածում մեկ զբաղվածին ընկնող ՀՆԱ-ի հարաբերակցություն:

Արտաքին առևտրի հաշվեկշիռը՝ արտահանումը և ներմուծումը հաշվարկած ՖՕԲ գներով, 2010 թվականի առաջին եռամսյակին կազմել է 490.3 մլն դոլար, կամ ՀՆԱ-ի 33.2%-ը՝ նախորդ տարվա 30%-ի դիմաց:

ՀՆԱ-ի նկատմամբ ապրանքների արտահանման կշիռը (միջին հակումը) 2010 թվականի հունվար-մարտ ամիսներին կազմել է 13% (2009 թվականին՝ 9%): Ապրանքների ներմուծումը կազմել է 2010 թվականի արաջին եռամսյակի ՀՆԱ-ի 55%-ը՝ նախորդ տարվա 46%-ի դիմաց:

*Արտաքին ապրանքաշրջանառությունը*⁵ 2010 թվականի առաջին երեք ամիսների արդյունքներով կազմել է 1012.7 մլն դոլար՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով 29%-ով: Հաշվետու ժամանակահատվածում տեղի է ունեցել դոլարային արտահայտությամբ արտահանման և ներմուծման ծավալների աճ. արտահանումն աճել է 60.9%-ով՝ կազմելով 198.5 մլն դոլար, իսկ ներմուծումը՝ 23.1%-ով և կազմել է 814.2 մլն դոլար:

Ներմուծում: Ներմուծման աճը հիմնականում պայմանավորված էր ընթացիկ տարում ինչպես, բնակչության տնօրինվող եկամուտների, այնպես էլ տնտեսության վերականգմամբ: Ներմուծման աճ է արձանագրվել կառուցվածքում մեծ կշիռ ունեցող գրեթե բոլոր, այդ թվում նաև ներդրումային բնույթի ապրանքների գծով. ընդհանուր ներմուծման մեջ 21.4% կշիռ ունեցող «Մեքենաներ, սարքավորումներ, մեխանիզմներ», «Սարքեր և ապարատներ» և «Տարբեր արդյունաբերական ապրանքներ» ապրանքախմբերի աճը 9.4 տոկոսային կետով նպաստել է ներմուծման աճին: Ընդ որում, ամենաբարձր՝ 8.2 տոկոսային կետը պայմանավորվել է «Մեքենաներ, սարքավորումներ և մեխանիզմներ», 6.8 տոկոսային կետը «Հանքահումքային արտադրանք» և 3.5 տոկոսային կետը՝ «Թանկարժեք և

⁵ Արտահանումը ՖՕԲ, ներմուծումը՝ ՄԻՖ գներով:

կիսաթանկարժեք քարեր, թանկարժեք մետաղներ և դրանցից իրեր» ապրանքախմբերի ներմուծման աճով, որոնք համապատասխանաբար կազմել են 61.7, 38.7 և 117.6%:

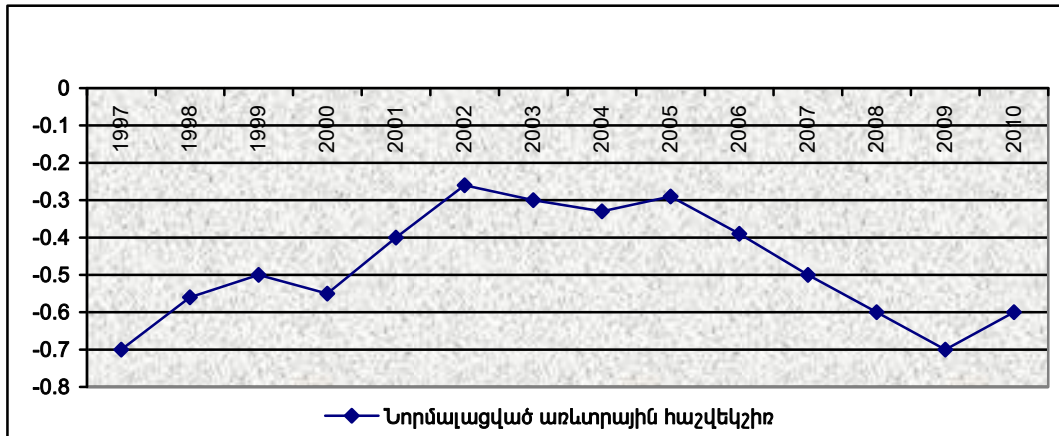
Արտահանում: Տնտեսության արտահանման ոլորտում ՀՀ կառավարության հակաճգնաժամային միջոցառումների արդյունքները՝ զուգորդվելով հունքային բնույթի ապրանքատեսակների արտահանման շուկաների վիճակի բարելավման հետ, արդեն իսկ 2009 թվականի երրորդ եռամսյակից արտահայտվեցին արտահանման որոշակի աշխուժացման և ծավալների աստիճանական վերականգնման տեսքով, իսկ ընթացիկ տարվա առաջին ամիսներին՝ ամրապնդեցին արտահանման նշված ձեռքբերումները:

2010 թվականի անցած ամիսների արդյունքներով արտահանման 60.9% աճի ամենաբարձր՝ 31.7 տոկոսային կետը պայմանավորվել է «Հանքահումքային արտադրանք» ապրանքախմբի արտահանման 3.12 անգամ ավելացմամբ: Արտահանման աճի 22.1 տոկոսային կետը պայմանավորվել է «Ոչ թանկարժեք մետաղներ և դրանցից իրեր», 5.2 տոկոսային կետը՝ «Պատրաստի սննդի արտադրանք» և 2.6 տոկոսային կետը՝ «Թանկարժեք և կիսաթանկարժեք քարեր, թանկարժեք մետաղներ և դրանցից իրեր» ապրանքախմբերի ծավալների աճով, որոնք կազմել են համապատասխանաբար՝ 59.4, 37.6 և 13.1%:

Նորմալացված առևտրային հաշվեկշիռ⁶: Տնտեսական անվտանգությունը բնութագրող ցուցանիշներից է նորմալացված առևտրային հաշվեկշռի գործակիցը, որը 1997 թվականի երեք ամիսների -0.7-ից աստիճանաբար բարելավվել է՝ 2002-2005 թվականներին պահպանելով -0.3 մակարդակը, այնուհետև 2006-2009 թվականներին ցուցաբերել է վատթարացման միտում՝ համապատասխանաբար կազմելով -0.4, -0.5, -0.6 և -0.7: 2006-ից 2008 թվականների ընթացքում նորմալացված հաշվեկշռի նման վարքագիծը պայմանավորված է եղել արտահանման աճի տեմպերի նկատմամբ ներմուծման առաջանցիկ աճի տեմպերով, իսկ վերջինս էլ տնտեսությունում սպառողական և ներդրումային ապրանքների նկատմամբ անընդհատ աճող պահանջարկի, ինչպես նաև 2003 թվականից արժևորվող փոխարժեքի արդյունքն էր: 2009 թվականին նորմալացված հաշվեկշռի գործակիցը կազմել է -0.7՝ հիմնականում պայմանավորված դոլարային արտահայտությամբ արտահանման առաջանցիկ անկմամբ: 2010 թվականի հունվար-մարտին՝ արտահանման դոլարային արտահայտությամբ առաջանցիկ աճով պայմանավորված, այդ ցուցանիշը կազմել է -0.6՝ ցուցաբերելով որոշակի բարելավում նախորդի համեմատ:

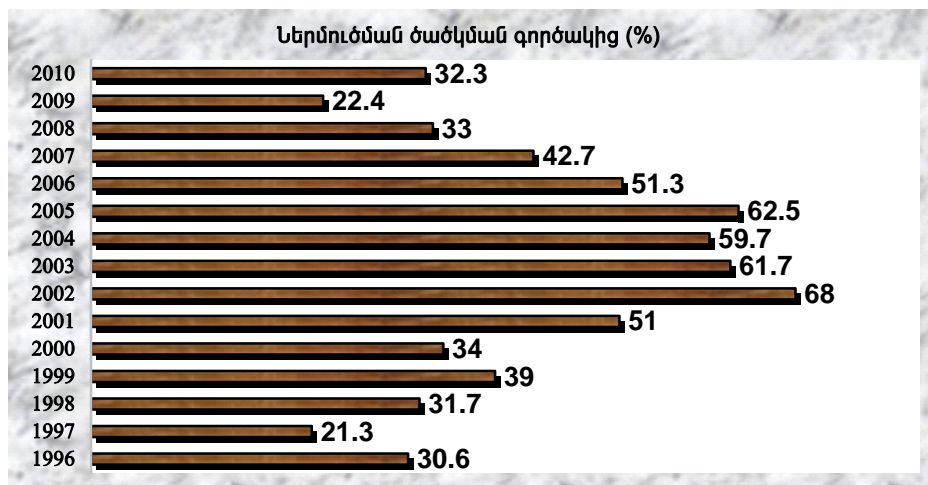
⁶ Առևտրային հաշվեկշռի և ապրանքաշրջանառության հարաբերակցություն:

Գծապատկեր 4. Նորմալացված առևտրային հաշվեկշռի գործակիցը (տարվա առաջին եռամսյակներ)

Ներմուծման ծածկման գործակից: 2010 թվականի առաջին եռամսյակի ներմուծման ծածկման գործակիցը նախորդ տարվա համեմատ բարելավվել մոտ 10 տոկոսային կետով. ընթացիկ տարվա երեք ամիսների արդյունքներով արտահանման հաշվին ֆինանսավորվել է ներմուծման 32.3% (տե՛ս գծապատկեր 5):

Գծապատկեր 5. 1996-2010 թվականների ներմուծման ծածկման գործակիցը⁷, տոկոսներով (առաջին եռամսյակներ)

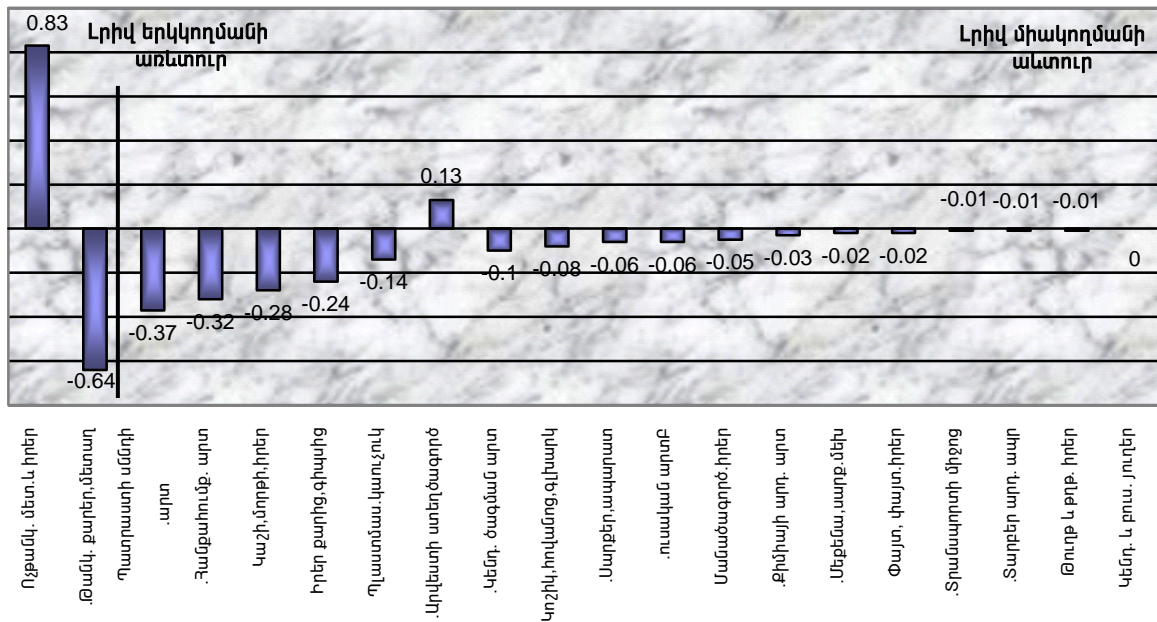
Ներձյուղային առևտուր: 2010 թվականի ՀՀ ներձյուղային⁸ առևտրի մակարդակի վերլուծությունը վկայում է «Թանկարժեք ու կիսաթանկարժեք քարեր, թանկարժեք մետաղներ և դրանցից իրեր» և «Ոչ թանկարժեք մետաղներ և դրանցից պատրաստված իրեր» ապրանքախմբերի գծով համեմատաբար կայուն երկկողմանի արտաքին առևտրի պահպանման մասին:

⁷ Ներմուծման ծածկման գործակիցը՝ ընթացիկ տարվա առաջին եռամսյակի ծառայությունների մասին տեղեկատվության բացակայության պատճառով, հաշվարկվել է որպես ապրանքների արտահանման և ներմուծման հարաբերակցություն (ՖՕԲ գներով):

⁸ Ներձյուղային առևտուրը տեղի է ունենում, երբ երկիրը և ներմուծում, և արտահանում է առանձին ճյուղում արտադրվող ապրանքատեսակները: Ներձյուղային առևտրի գործակիցը իրենից ներկայացնում է արտահանման և ներմուծման բացարձակ արժեքով փոքրի հարաբերակցությունը մեծին: «0» նշանակում է լրիվ միակողմանի, իսկ «1»՝ լրիվ երկկողմանի առևտուր:

Գծապատկերում դրական և բացասական նշանները տրամադրում են լրացուցիչ տեղեկատվություն և պայմանավորված են համապատասխան ապրանքախմբերի արտաքին առևտրային հաշվեկշռի դրական կամ բացասական մնացորդով: «Ոչ թանկարժեք մետաղներ և դրանցից պատրաստված իրեր» (լրիվ երկկողմանի առևտուր) և «Արվեստի ստեղծագործություններ» (լրիվ միակողմանի առևտուր) ապրանքախմբերի դրական առևտրային մնացորդը վկայում է մեր երկրի կողմից արտաքին աշխարհի պահանջարկը բավարարելու մասին:

Գծապատկեր 6. 2010 թվականի առաջին եռամսյակի ներճյուղային առևտուրը

Մնացած ապրանքախմբերով տեղի է ունեցել մեծ մասամբ միակողմանի առևտուր՝ ներքին պահանջարկը բավարարելու ուղղությամբ (բացասական առևտրային մնացորդ):

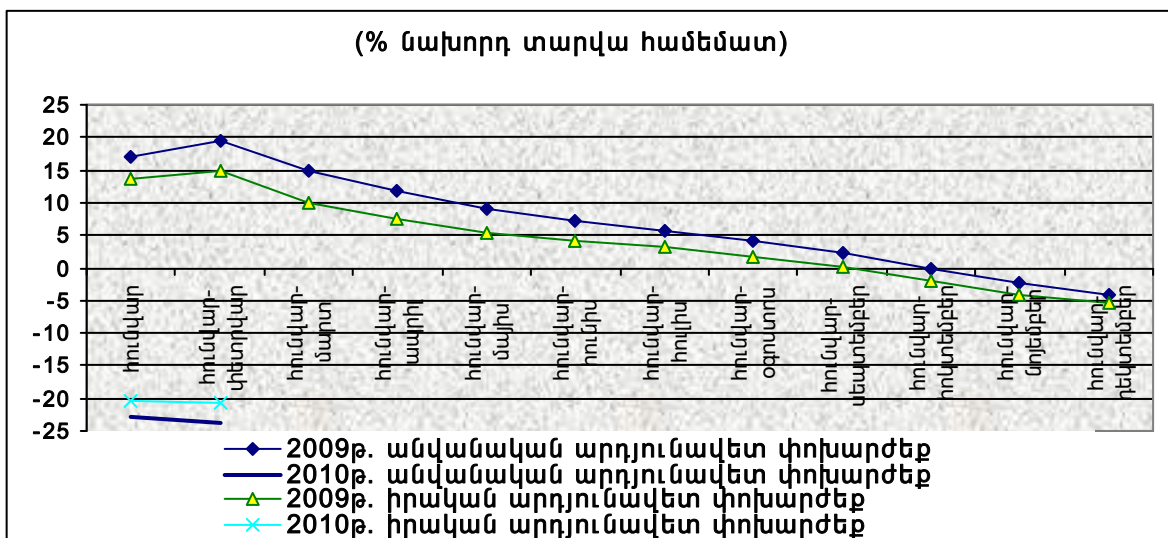
Արտաքին առևտուրն ըստ գործընկեր երկրների: 2010 թվականի առաջին եռամսյակի ՀՀ արտաքին առևտրաշրջանառության 28.4%-ը բաժին է ընկել ԱՊՀ և 32.4%-ը՝ ԵՄ երկրներին, 2009 թվականին նշված երկրների տեսակարար կշիռները կազմել են 31.9 և 29.9%: ԱՊՀ երկրների համեմատ ԵՄ երկրների հետ ՀՀ ապրանքաշրջանառության աճը տարեսկզբից առաջանցիկ է և 2010 թվականին նախորդ տարվա համեմատ կազմել է 39.9%, իսկ ԱՊՀ երկրների արտաքին առևտրաշրջանառության աճը 14.7% է կազմել: ՀՀ խոշոր առևտրային գործընկեր-երկրների շրջանակում ընդգրկված էին Չինաստանը (առևտրաշրջանառության 9.4%), Գերմանիան (7.4%-ը), Բուլղարիան (5.6%), ԱՄՆ-ն (4.5%), Իրանը (4.4%), Թուրքիան (3.8), ինչպես նաև ԱՊՀ երկրներից՝ Ռուսաստանը (21.7%) և Ուկրաինան (5.1%): Վերջիններիս բաժին է ընկել ՀՀ և ԱՊՀ երկրների միջև տարվա ընթացքում կատարված ապրանքաշրջանառության շուրջ 94 տոկոսը: Հանրապետության թվով 38 հիմնական գործընկեր երկրները մեծամասամբ (մոտ 80%-ը) հանդիսանում են ԱՀԿ անդամ պետություններ:

Փոխարժեք: Նախորդ տարվա ընթացքում ձևավորված ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ ՀՀ դրամի փոխարժեքի արժեզրկման միտումները 2010 թվականի տարեսկզբից շարունակվել

են: Մասնավորապես՝ ընթացիկ տարվա հունվար-մարտի միջին փոխարժեքը կազմել է 384.08 դրամ ԱՄՆ դոլարի դիմաց (2009-ին՝ 325.56). նախորդ տարվա միջինի նկատմամբ գրանցվել է ԱՄՆ դոլարի համեմատ դրամի անվանական արժեքի 15.2% արժեզրկում՝ 2009 թվականի համապատասխան ցուցանիշի համեմատաբար համեստ արժեզրկման դիմաց (5.4%):

ՀՀ ազգային արժույթը ոչ միայն դոլարի, այլ արտաքին առևտրի տեսանկյունից առավել կարևոր մի քանի արժույթներից բաղկացած «զամբյուղի» նկատմամբ (անվանական արդյունավետ փոխարժեք⁹) ընթացիկ տարվա առաջին երկու ամիսներին նախորդ տարվա համապատասխան ժամանակահատվածի համեմատ դրամը արժեզրկվել է 23.7%-ով, ինչը նշանակում է, որ ՀՀ դրամը արժեզրկվել է հիմնական արժույթների միավորված գնի համեմատ, ընդ որում վերոնշյալ «զամբյուղում» ընդգրկված մնացած երկրների արժույթները դոլարի նկատմամբ արժևորվել են: Հիմնականում պայմանավորված անվանական արդյունավետ փոխարժեքի վարքագծով՝ իրական արդյունավետ փոխարժեքի միջին արժեզրկումը տարվա առաջին երկու ամիսների ընթացքում կազմել է 20.7%¹⁰, ինչն իր դրական ազդեցությունն է թողնում երկրի ընթացիկ հաշվի վրա:

Գծապատկեր 7. Իրական և անվանական արդյունավետ փոխարժեքների¹¹ միջին շարժընթացը 2009 թվականին և 2010 թվականի հունվար-փետրվարին

⁹ Արդյունավետ փոխարժեքը ցույց է տալիս ազգային արժույթի փոխարժեքի միջինացված շարժընթացը ոչ թե մեկ, այլ մի քանի, հանրապետության համար ավելի կարևոր արժույթներից բաղկացած «զամբյուղի» նկատմամբ: Ընդ որում, հաշվարկներում զամբյուղը կազմող արժույթները նախ բերվում են դոլարային արտահայտության, որից հետո ճշգրտվում են ԱՄՆ դոլար/ՀՀ դրամ փոխարժեքով, այսինքն հաշվարկվում է դրամի կրոս կուրսը՝ յուրաքանչյուր տարադրամի 1 միավորի դիմաց (դրամի անուղղակի գնանշում):

¹⁰ Հաշվարկներում օգտագործվել են ՀՀ կենտրոնական բանկի պաշտոնական կայքի 2010թ. մայիսի 7-ի դրությամբ տվյալները:

¹¹ Իրական արդյունավետ փոխարժեքի ինդեքսը հանդիսանում է այն հիմնական ցուցանիշը, որը բնութագրում է հիմնական արժույթների միավորված շարժընթացն ու շարժման ուղղությունը եւ կարող է հիմք հանդիսանալ վերջիններիս զարգացման տենդենցների կողմնորոշիչ հետետություններ անելու համար: Բացի դրանից այն հիմնական ցուցանիշն է, որն բնութագրում է երկրի մրցունակությունը միջազգային շուկայում: Իրական արդյունավետ փոխարժեքը ցույց է տալիս մեր եւ գործընկեր երկրների միջեւ հարաբերական գների վարքագիծը՝ բերված մեկ արժույթի:

Ֆինանսական շուկա: 2010 թվականի մարտ ամսին փողի բազան կազմել է 465 մլրդ դրամ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճելով 18.7%-ով: Ընդ որում զուտ արտաքին ակտիվներն աճել են 43.1%-ով, իսկ զուտ ներքին ակտիվները նվազել են 123.1%-ով:

Նույն ժամանակահատվածում փողի բազայում ԿԲ-ից դուրս կանխիկը աճել է 18.1%-ով (տեսակարար կշիռը փողի բազայում կազմել է շուրջ 59.4%), իսկ պարտադիր պահուստները դրամով և արտարժույթով՝ 17.5%-ով (տեսակարար կշիռը փողի բազայում կազմել է շուրջ 39.7 %):

2010 թվականի մարտ ամսին փողի զանգվածը կազմել է 812.3 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճելով 27.3%-ով: Ընդ որում, զուտ արտաքին ակտիվներն աճել են 149.7%-ով, իսկ զուտ ներքին ակտիվները նվազել են 3.7%-ով:

Փողի զանգվածում բանկային համակարգից դուրս կանխիկը և դրամային ավանդները ապահովել են փողի զանգվածի աճի համապատասխանաբար 5.5 և 1.2 տոկոսային կետը, իսկ արտարժույթային ավանդները՝ 20.6 տոկոսային կետ 12: Առևտրային բանկերի կողմից ռեզիդենտներից և ոչ ռեզիդենտներից ներգրավված ավանդները 2010 թվականի մարտ ամսին նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ավելացել են 26.9%-ով: Նշենք, որ եռամսյակի ընթացքում պահպանվել են նաև տնտեսության դոլարացման բարձր տեմպերը, 2010 թվականի մարտ ամսին ներգրավված ավանդների 77% կազմել են արտարժույթով ավանդները՝ 2009 թվականի դեկտեմբերի 73.4%-ի փոխարեն (ինչը հիմնականում պայմանավորվել է եռամսյակի ընթացքում տնտեսության բացասական սպասումներով և պարբերաբար նկատվող դրամի արժեզրկման դրսևորումներով):

Առևտրային բանկերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից ռեզիդենտներին և ոչ ռեզիդենտներին տրված վարկերը 2010 թվականի մարտ ամսին նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ավելացել են 19.1%-ով¹³ (նշենք որ վարկերի 52.5 % կազմում են արտարժույթով վարկերը):

Առևտրային բանկերի դրամով տրամադրված վարկերի տոկոսադրույքները 2010 թվականի մարտին կազմել են 19.10%՝ 2009 թվականի մարտի 19.22%-ի համեմատ: Նույն ժամանակաշրջանում գրանցվել է նաև առևտրային բանկերի մինչև մեկ տարի ժամկետով դրամով ներգրավված ավանդների տոկոսադրույքների նվազում: Այսպես, եթե 2009 թվականի մարտին ավանդների տոկոսադրույքը կազմել է 9.64%, ապա 2010 թվականի մարտին այն նվազել է 1.10 տոկոսային կետով և կազմել 8.54%:

¹² Նշենք, որ փողի ազդեցատներում ոչ ռեզիդենտների ավանդները չեն ընդգրկվում:

¹³ Ընդգրկված չեն կուտակված տոկոսները: Վարկերի մեջ ներառված են նաև ֆակտորինգային, լիզինգային գործառնությունները և ռեպո համաձայնագրերը:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական (շուկայական) պարտատոմսերի շուկայում նկատվել է տոկոսադրույքների աճ: Այսպես, եթե 2009 թվականի առաջին եռամսյակի ընթացքում տեղաբաշխված պետական արժեթղթերի միջին եկամտաբերությունը կազմել է 9.97%, ապա 2010 թվականի առաջին եռամսյակում այն կազմել է 11.67%: Եռամսյակի ընթացքում տեղաբաշխված պետական արժեթղթերի ծավալը կազմել է 19.2 մլրդ դրամ¹⁴, իսկ միջին ժամկետայնությունը՝ 1403 օր: Նշենք, որ տոկոսադրույքների աճին նպաստել է նաև ՀՀ ԿԲ-ի կողմից ռեպո տոկոսադրույքի բարձրացումը, որը 2010 թվականի մարտին բարձրացվել է գնաճային ճնշումները մեղմելու տեսանկյունից և կազմել է 6.5%¹⁵:

2009 թվականի վերջին պետական (շուկայական) պարտատոմսերի նկատմամբ պահանջարկը գերազանցել է թողարկման ցուցանիշը 1.17 անգամ, իսկ տեղաբաշխում/թողարկում հարաբերակցության միջին մեծությունը կազմել է 0.71:

Աղյուսակ 2. Ֆինանսական շուկայի տոկոսադրույքները 2010 թվականի 1-ին եռամսյակի ընթացքում

Ամիսներ	I	II	III
Առևտրային բանկերի վարկեր*	19.07	19.88	19.10
Առևտրային բանկերի ավանդներ*	7.79	8.56	8.54
ՀՀ ԿԲ ռեպո գործառնություններ	5.5	6	6.5

* Հաշվարկված է 16 օրից մինչև մեկ տարի ժամկետով, միայն դրամով տրամադրված վարկերի և ներգրավված ավանդների համար (առանց միջբանկային շուկայի):

Հարկաբյուջետային հատված: 2010 թվականի հարկաբյուջետային քաղաքականության բնույթը եղել է զսպող: 2009 թվականի արդյունքներով պետական բյուջեի ընդհանուր եկամուտները կազմել են ՀՆԱ-ի 29.7%-ը, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 30.4%-ի դիմաց, իսկ հարկային եկամուտները՝ ներառյալ սոցիալական ապահովագրության վճարները կազմել են ՀՆԱ-ի 27%-ը նախորդ տարվա 27.5%-ի դիմաց: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ պետական բյուջեի եկամուտների անվանական աճը կազմել է 19.3%, իսկ հարկային եկամուտներինը (ներառյալ սոցիալական ապահովագրության վճարները)՝ 19.6 %, ընդ որում աճ է գրանցվել բոլոր հարկատեսակների հավաքագրման գծով, բացառությամբ հաստատագրված վճարի, պետական տուրքի և հողի հարկի:

Հարկային եկամուտների կառուցվածքում նկատելի են դրական միտումներ հարկային եկամուտներում ուղղակի հարկերի տեսակարար կշռի բարձրացման ուղղությամբ: Այսպես,

¹⁴ 2009 թվականի հունվար-մարտին կազմել է 13.3 մլրդ դրամ:

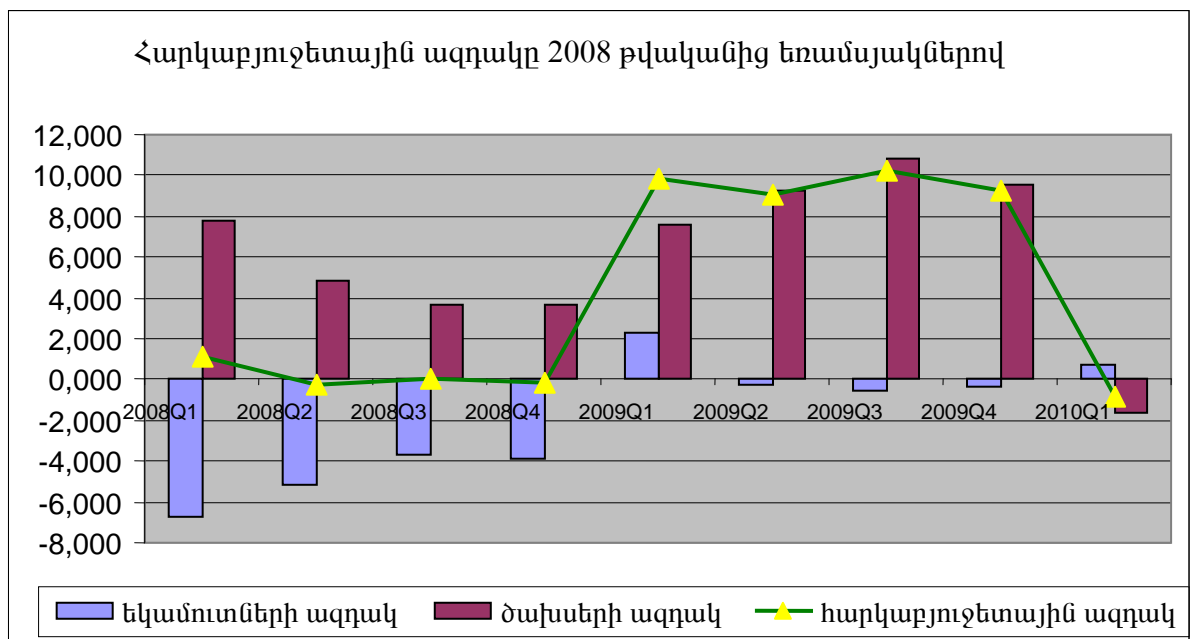
¹⁵ 2009 թվականի դեկտեբերին այն կազմել է 5.00%:

ուղղակի հարկերը կազմել են պետական բյուջեի հարկային եկամուտների 34.8%-ը՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համապատասխան ցուցանիշը բարելավելով 0.4 տոկոսային կետով:

ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերի մասով 2010 թվականի առաջին եռամսյակի արդյունքներով ծախսեր/ՀՆԱ ցուցանիշը դրսևորել է նվազման միտումներ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ՝ 1.3 տոկոսային կետի չափով և կազմել 34.1%: Ընթացիկ ծախսերի մասով գրանցվել է անվանական աճ 8.5% չափով, ՀՆԱ-ի նկատմամբ կազմելով 28.4%՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 31.9%-ի դիմաց: Կապիտալ ծախսերը 2010 թվականի առաջին եռամսյակին կազմել է ՀՆԱ-ի 5.8%-ը, նախորդ տարվա 3.9%-ի փոխարեն:

Հարկաբյուջետային ազդակը¹⁶: 2009 թվականի ողջ ժամանակատվածում գրանցված ընդլայնող հարկաբյուջետային ազդակ դիմաց 2010 թվականի առաջին եռամսյակի արդյունքներով գրանցվել է 3.85% զսպող հարկաբյուջետային ազդակ, ընդ որում եկամուտների գծով գրանցվել է 0.4% ընդլայնող, իսկ ծախսերի գծով՝ 4.2% զսպող ազդակ:

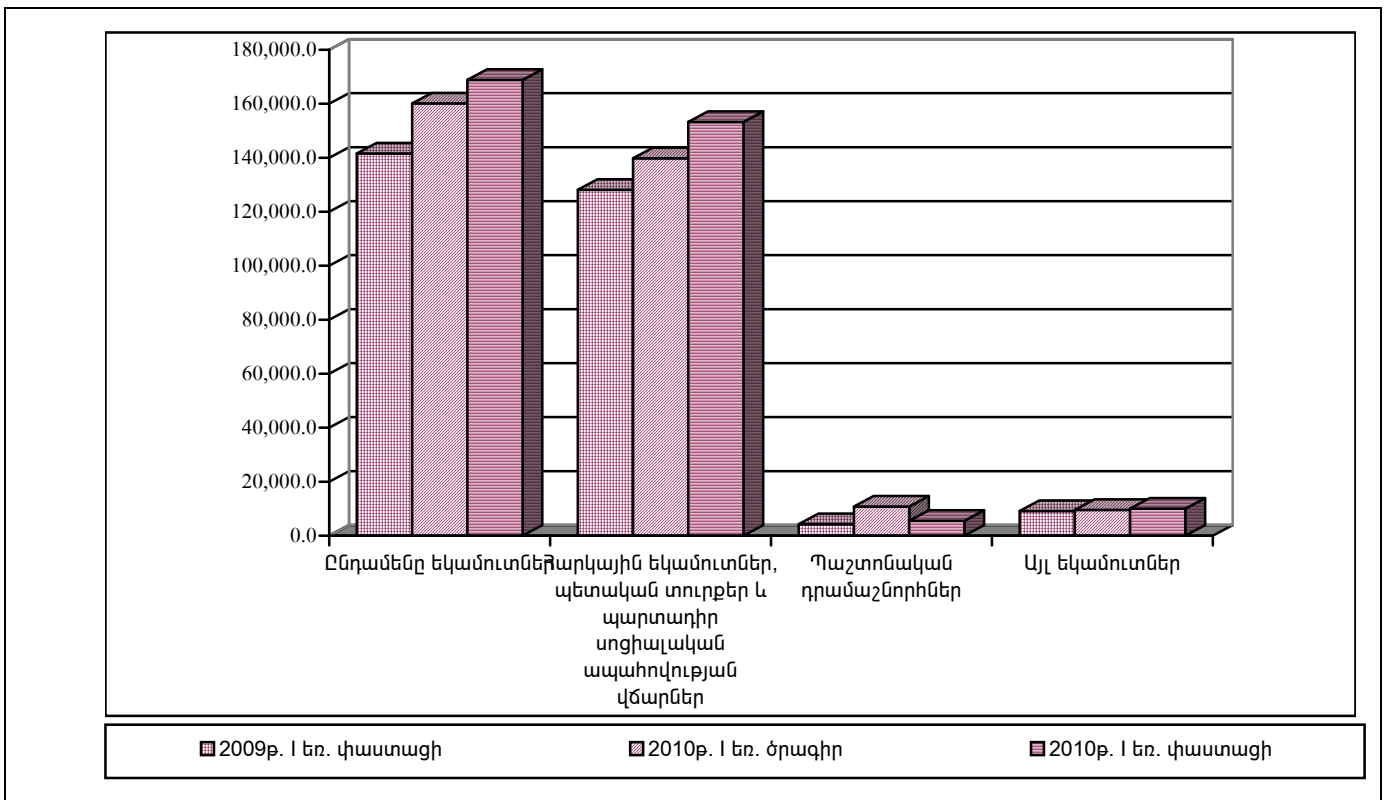
Գծապատկեր 8. Հարկաբյուջետային ազդակը

¹⁶ Հարկաբյուջետային ազդակի հիմքում ընկած պոտենցիալ ՀՆԱ-ն հաշվարկվել է Կալմանի ֆիլտրի միջոցով:

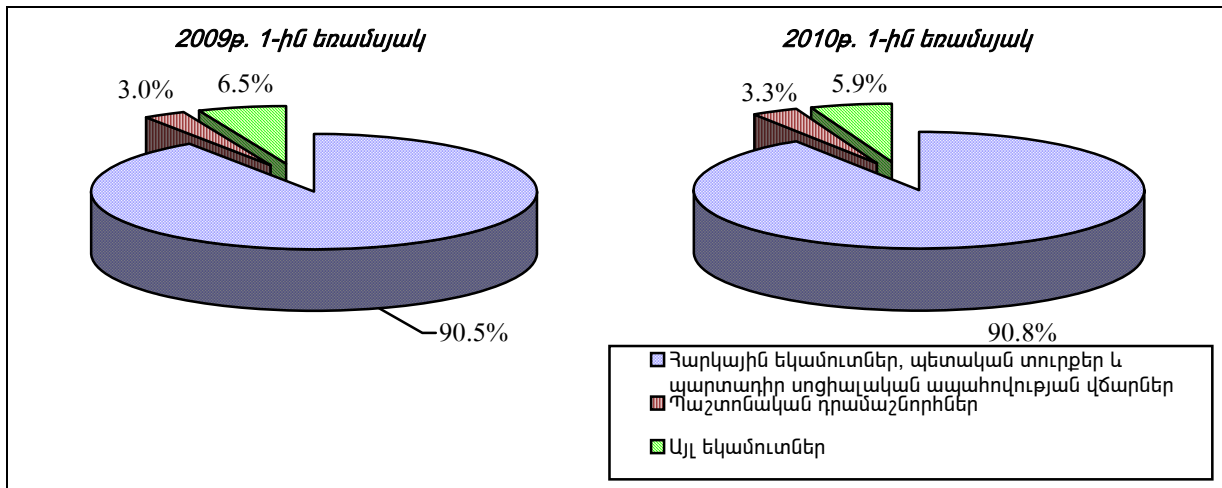
ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ԵԿԱՍՈՒՏՆԵՐԸ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԵՌԱՄՍՅԱԿՈՒՄ

ՀՀ կառավարության ծրագրով 2010 թվականի առաջին եռամսյակում նախատեսվել էր շուրջ 155 մլրդ դրամ բյուջետային եկամուտների ստացում: Հաշվի առնելով «Հայաստանի Հանրապետության 2010 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 11-րդ կետի և 11-րդ հոդվածի 3-րդ կետի պահանջները՝ ՀՀ պետական բյուջեի ծրագրային և փաստացի ցուցանիշներում ներառվել են նաև ՀՀ պետական մարմինների արտաբյուջետային միջոցները և ՀՀ պետական բյուջեից առանց սահմանափակման իրականացվող ծախսերի դիմաց ստացվող միջոցները, ինչի արդյունքում ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտների առաջին եռամսյակի ծրագիրը կազմել է 160.1 մլրդ դրամ, որի դիմաց փաստացի ստացվել են 168.8 մլրդ դրամի եկամուտներ կամ կանխատեսվածից 5.4%-ով ավելի: Ընդ որում, հարկային եկամուտների, պետական տուրքերի և պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարների, ինչպես նաև այլ եկամուտների գծով արձանագրվել է ծրագրի գերազանցում համապատասխանաբար 9.6%-ով և 5.3%-ով: Պաշտոնական դրամաշնորհները նույն ժամանակահատվածում 48.8%-ով զիջել են ծրագրված ցուցանիշը: 2009 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ պետական բյուջեի եկամուտներն աճել են 19.3%-ով կամ 27.3 մլրդ դրամով: Մասնավորապես, հարկային եկամուտների (ներառյալ՝ պետական տուրքերը և պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարները), պաշտոնական դրամաշնորհների և այլ եկամուտների գծով մուտքերն աճել են համապատասխանաբար 19.6, 28.9 և 9.6 տոկոսով:

Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտներում հարկային եկամուտների, պետական տուրքերի ու պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարների և պաշտոնական դրամաշնորհների տեսակարար կշիռներն աճել են համապատասխանաբար 0.3 և 0.2 տոկոսային կետով՝ կազմելով համապատասխանաբար 90.8 և 3.3 տոկոս: Իսկ այլ եկամուտների տեսակարար կշիռը նվազել է 0.5 տոկոսային կետով՝ կազմելով 5.9%:

Պետական բյուջեի եկամուտների կառուցվածքը

Հարկային եկամուտներ

2010 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտները կազմել են շուրջ 123.6 մլրդ դրամ՝ 8.6%-ով գերազանցելով ՀՀ կառավարության լիազորությունների շրջանակներում ճշտված ծրագիրը: Նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համեմատ պետական բյուջեի հարկային եկամուտներն աճել են 20.5%-ով կամ 21 մլրդ դրամով: Ընդ որում, հարկատեսակների մեծամասնության գծով արձանագրվել է մուտքերի աճ: Աճի հիմնական աղբյուր են հանդիսացել ավելացված արժեքի հարկը, եկամտահարկը և շահութահարկը:

Հարկային եկամուտների 51.4%-ն ապահովվել է ավելացված արժեքի հարկի հաշվին: Այն կազմել է շուրջ 63.5 մլրդ դրամ և 24.4%-ով կամ 12.5 մլրդ դրամով գերազանցել նախորդ տարվա նույն ցուցանիշը: ԱԱՀ-ի մուտքերից ավելի քան 40.2 մլրդ դրամը ստացվել է ՀՀ սահմանին հարկումից, 23.3 մլրդ դրամը՝ ներքին շրջանառությունից: Ընդ որում, մուտքերի աճ է արձանագրվել և՛ ՀՀ սահմանին հարկումից, և՛ ապրանքների ու ծառայությունների ներքին շրջանառությունից:

Պետական բյուջեի հարկերի 7.7%-ն ապահովվել է ակցիզային հարկի հաշվին՝ կազմելով շուրջ 9.6 մլրդ դրամ: Մասնավորապես՝ հանրապետություն ներմուծված ենթասակցիզային ապրանքների հարկումից ստացվել է ավելի քան 6.4 մլրդ դրամ, որից

2.7-ական մլրդ դրամ՝ վառելիքի և ծխախոտի ներմուծման հարկումից: Հանրապետությունում արտադրվող ենթակցիզային ապրանքների հարկումից պետական բյուջեի մուտքերը կազմել են ավելի քան 3.1 մլրդ դրամ, որից 1.5 մլրդ դրամը ստացվել է ներքին արտադրության ծխախոտի իրացումից: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ակցիզային հարկի մուտքերն աճել են 3.4%-ով կամ 310.3 մլն դրամով, ընդ որում, ավելացել են ինչպես ներմուծվող, այնպես էլ հանրապետությունում արտադրվող ապրանքների հարկումից ստացվող մուտքերը: «Ակցիզային հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի փոփոխությամբ սահմանվել է, որ ակցիզային հարկ վճարող անձանց, ինչպես նաև ակցիզային հարկ վճարող չհամարվող կազմակերպությունների և (կամ) անհատ ձեռնարկատերերի կողմից ԱՏԳ ԱԱ 2207 ապրանքախմբի ծածկագրին դասվող՝ շշալցված ապրանքների և 2208 ապրանքախմբի ծածկագրին դասվող ապրանքների օտարման (այդ թվում՝ անհատույց) դեպքում այդ ապրանքների օտարման գինը (ներառյալ՝ ակցիզային հարկը և (կամ) ավելացված արժեքի հարկը) չի կարող պակաս լինել 1 լիտրի համար 3500 ՀՀ դրամից՝ 100-տոկոսանոց սպիրտի վերահաշվարկով (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2010թ. հունվարի 1-ից):

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեի հարկային եկամուտների 15.2%-ն ապահովվել է շահութահարկի հաշվին՝ կազմելով 18.8 մլրդ դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ շահութահարկի մուտքերն աճել են 18%-ով կամ 2.9 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է ոչ պետական ձեռնարկությունների, ֆինանսավարկային կազմակերպությունների և ոչ ռեզիդենտների վճարումների աճով: «Շահութահարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում կատարված փոփոխությամբ ուժը կորցրած է ճանաչվել ոչ ռեզիդենտի հայաստանյան աղբյուրներից ստացած շահաբաժինների՝ 0 տոկոս դրույքաչափով հարկման վերաբերյալ դրույթը (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2009թ. դեկտեմբերի 5-ից): «Շահութահարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում կատարված մեկ այլ փոփոխությամբ սահմանվել է, որ հարկվող շահույթը որոշելիս համախառն եկամուտը կարող է նվազեցվել Հայաստանի Հանրապետության տարածքում փաստաթղթերով չհիմնավորված ծախսերի և դրանց մասով «Եկամտահարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 21 հոդվածի 1-ին մասի «ա» ենթակետի համաձայն հաշվարկված և վճարված եկամտահարկի հանրագումարի այն չափով, որը ամսական կտրվածքով չի գերազանցում 3.0 մլն դրամը, իսկ միանվագ գործարքի գծով (այդ թվում՝ եկամտահարկի գումարը)՝ 300.0 հազ. դրամը (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2009թ. դեկտեմբերի 12-ից):

2010 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջե մուտքագրված եկամտահարկը կազմել է ավելի քան 16.2 մլրդ դրամ՝ ապահովելով հարկային եկամուտների 13.1%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ եկամտահարկի մուտքերն աճել են 35.4%-ով կամ 4.2 մլրդ դրամով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում մաքսատուրքի գծով մուտքերը կազմել են ավելի քան 6.7 մլրդ դրամ՝ 6.4%-ով կամ 400.2 մլն դրամով գերազանցելով 2009 թվականի նույն ժամանակահատվածի համապատասխան ցուցանիշը և ապահովելով պետական բյուջեի հարկային եկամուտների 5.4%-ը:

Գործունեության առանձին տեսակներից գանձված հաստատագրված վճարները առաջին եռամսյակում կազմել են ավելի քան 5.1 մլրդ դրամ՝ 1.5%-ով կամ 76.5 մլն դրամով զիջելով 2009 թվականի համապատասխան ցուցանիշը: Չնայած նշված ցուցանիշն ընդհանուր առմամբ էական փոփոխություն չի կրել, առանձին աղբյուրներից ստացված մուտքերը դրսևորել են տարբեր վարքագիծ: Մասնավորապես՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ զգալի աճ է գրանցվել խաղատների գործունեության կազմակերպման, հանրային սննդի ոլորտում գործունեություն իրականացնելու և դրամական շահումով խաղային ավտոմատների շահագործման համար գանձվող հաստատագրված վճարների գծով: Իսկ անկում արձանագրվել է հիմնականում առևտրի իրականացման վայր կազմակերպելու, առևտրի իրականացման վայրերից դուրս գտնվող՝ խանութների, կրպակների (տաղավարների) և այլ վաճառատեղերի միջոցով առևտրական գործունեություն իրականացնելու և ավտոտրանսպորտային միջոցների գազալցման գործունեության կազմակերպման համար գանձվող հաստատագրված վճարների գծով:

2010 թվականի հաշվետու ժամանակահատվածում ՀՀ պետական բյուջե են մուտքագրվել շուրջ 1.7 մլրդ դրամ բնօգտագործման և բնապահպանական վճարներ, որից 718.4 մլն դրամը մուտքագրվել է օգտակար հանածոների արդյունահանման համար, 357.8 մլն դրամը՝ այլ պետություններում գրանցված տրանսպորտային միջոցներից օդային ավազան վնասակար նյութեր արտանետելու, 283.1 մլն դրամը՝ ՀՀ ներմուծվող շրջակա միջավայրին վնաս պատճառող սպրանքների համար: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված մուտքերն ավելացել են 56.8%-ով կամ 615.8 մլն դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված օգտակար հանածոների արդյունահանման համար գանձվող վճարների 4.7 անգամ աճով:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում ավելի քան 2 մլրդ դրամ պետական բյուջե է մուտքագրվել այլ հարկերից: Մասնավորապես՝ 147.8 մլն դրամ է կազմել «Կոնցեսիայի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված կոնցեսիոն վճարը, 190.8 մլն դրամ՝ ռոյալթին, 505.3 մլն դրամ՝ ճանապարհային վճարները, 531.1 մլն դրամ՝ հանրային ծառայությունների կարգավորման պարտադիր վճարները, 8.2 մլն դրամ՝ արտոնագրային վճարները, 302.2 մլն դրամ՝ «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի խախտման համար սահմանված տուգանքները, 13.5 մլն դրամ՝ ՀՀ հարկային մարմինների կողմից ՀՀ պետական կառավարման մարմիններում և պետական հիմնարկներում կատարված ստուգումների և վերստուգումների արդյունքում առաջադրված լրացուցիչ հարկային և մաքսային պարտավորությունները և 305.7 մլն դրամ՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր հարկային պետական ծառայության նյութական

խրախուսման ֆոնդի եկամուտները: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ հարկերի փաստացի ցուցանիշն ավելացել է 9%-ով կամ 167.2 մլն դրամով:

Պետական տուրք

2010 թվականի առաջին եռամսյակում *պետական տուրքի* գծով բյուջեի մուտքերը կազմել են ավելի քան 3.5 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ՀՀ կառավարության ծրագրով նախատեսված ցուցանիշի 89.3%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է օրենքով սահմանված այլ ծառայությունների և գործողությունների և ֆիզիկական անձանց տրվող իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստաթղթերի, որոշակի ծառայությունների կամ գործողությունների համար գանձված տուրքերի ցածր ցուցանիշներով, որոնց կատարողականը կազմել է համապատասխանաբար 75.9% և 82.6%: 2009 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ պետական տուրքը նվազել է 12.5%-ով կամ 502.6 մլն դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է ՀՀ-ից օդային տրանսպորտի միջոցներով ֆիզիկական անձանց ելքի, ֆիզիկական անձանց տրվող իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստաթղթերի, որոշակի ծառայությունների կամ գործողությունների և հյուպատոսական ծառայությունների կամ գործողությունների իրականացման համար գանձվող տուրքերի նվազմամբ: Միևնույն ժամանակ հարկ է նշել, որ 13.3% աճ է արձանագրվել լիցենզավորման ենթակա գործունեություն իրականացնելու նպատակով լիցենզիաներ տալու համար գանձվող տուրքի գծով:

Պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարներ

2010 թվականի առաջին եռամսյակում պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարներից բյուջետային եկամուտները կազմել են շուրջ 26.2 մլրդ դրամ, որից 21.5 մլրդ դրամը վճարվել է գործատուների կողմից, 3.8 մլրդ դրամը՝ աշխատավարձից և դրան հավասարեցված եկամուտներից, 900.2 մլն դրամը՝ անհատ ձեռնարկատերերի կողմից: Պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարները 18.5%-ով (4.1 մլրդ դրամով) գերազանցել են եռամսյակային ծրագիրը և 21.6%-ով (4.7 մլրդ դրամով)՝ 2009 թվականի նույն ժամանակահատվածի փաստացի ցուցանիշը: Նշենք, որ 3.8 մլրդ դրամի աճը բաժին է ընկել գործատուների կողմից վճարվող գումարներին՝ պայմանավորված վերջինիս բարձր տեսակարար կշռով, սակայն առավելագույն տոկոսային աճ է գրանցվել աշխատավարձից և դրան հավասարեցված եկամուտներից, որը կազմել է 24.1%:

Պաշտոնական դրամաշնորհներ

2010 թվականի առաջին եռամսյակում արտաքին դոնորների կողմից ՀՀ պետական բյուջեին տրամադրվել են 5.5 մլրդ դրամ պաշտոնական դրամաշնորհներ՝ կազմելով եռամսյակային ծրագրի 51.2%-ը: Ցածր կատարողականը հիմնականում պայմանավորված է նրանով, որ չի ստացվել Եվրոպական հարևանության շրջանակներում ՀՀ-ԵՄ գործողությունների ծրագրով նախատեսված միջոցառումների ֆինանսավորման համար նախատեսված շուրջ 2.9 մլրդ դրամի դրամաշնորհը և թվով 9 նպատակային ծրագրերի շրջանակներում նախատեսված միջոցները: Բացի այդ, ԱՄՆ կառավարության աջակցությամբ իրականացվող «Հազարամյակի մարտահրավեր» դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում ստացվել է ծրագրված միջոցների 75.7%-ը: Հաշվետու ժամանակահատվածում նպատակային դրամաշնորհային ծրագրերի շրջանակներում ստացվել է շուրջ 4.7 մլրդ դրամ, որից շուրջ 4.1 մլրդ դրամը՝ ԱՄՆ կառավարության աջակցությամբ իրականացվող «Հազարամյակի մարտահրավեր» ծրագրի շրջանակներում, 439.3 մլրդ դրամ (նախատեսվածի 56.6%-ը)՝ Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի շրջանակներում, 126.8 մլն դրամ (նախատեսվածի 45.0%-ը)՝ Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի շրջանակներում և 84.6 մլն դրամ (նախատեսվածի 20.1%-ը)՝ Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող ծրագրի շրջանակներում: Առաջին եռամսյակում 795.6 մլն դրամ մուտքագրվել է պետական հիմնարկների արտաբյուջետային հաշիվներին՝ նրանց կողմից իրականացվող ծրագրերի ֆինանսավորման համար:

Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ պաշտոնական դրամաշնորհներից պետական բյուջեի մուտքերն աճել են 28.9%-ով կամ 1.2 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է «Հազարամյակի մարտահրավեր» ծրագրի շրջանակներում ստացված գումարների 4.7 անգամ աճով:

Այլ եկամուտներ

Պետական բյուջեի այլ եկամուտները 2010 թվականի առաջին եռամսյակում կազմել են 10 մլրդ դրամ և ապահովել 105.3% կատարողական: Ծրագրի գերազանցումը հիմնականում պայմանավորված է բյուջեի ժամանակավոր ազատ միջոցների տեղաբաշխումից և դեպոզիտներից ստացվող տոկոսավճարների ծրագրի գերազանցմամբ: Նշված եկամուտները կազմել են շուրջ 3.5 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածից 21.7%-ով ավելի: Պետական սեփականություն հանդիսացող գույքի վարձակալությունից եկամուտները կազմել են 114.7 մլն դրամ՝ 61.2%-ով գերազանցելով ծրագրային ցուցանիշը:

Մասնավորապես՝ 76%-ով կամ 38.6 մլն դրամով ծրագրի գերազանցում է արձանագրվել ձեռնարկությունների և գույքի վարձակալության վարձավճարների գծով, 65%-ով կամ 10 մլն դրամով՝ պետական պահուստի հողերի վարձակալության և օգտագործման դիմաց գանձվող վարձավճարների գծով, իսկ պետական անտառների և անտառային հողերի օգտագործման վճարների գծով նախատեսված 5 մլն դրամի դիմաց փաստացի մուտքեր չեն ստացվել: Իրավաբանական անձանց բաժնետիրական կապիտալում կատարված ներդրումներից ստացվող շահաբաժիններն առաջին եռամսյակում կազմել են 10.9 մլն դրամ կամ ծրագրային ցուցանիշի 18.1%-ը: Նախատեսվածի 98.2%-ի չափով մուտքեր են ապահովվել պետության կողմից տված վարկերի օգտագործման դիմաց ստացված տոկոսների գծով, որոնք կազմել են շուրջ 758 մլն դրամ: Մասնավորապես՝ ոչ ռեզիդենտներին տրամադրված վարկերի օգտագործման տոկոսավճարները կազմել են ավելի քան 101 մլն դրամ՝ նախատեսված 58.5 մլն դրամի դիմաց, ինչը հիմնականում պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ Վրաստանի կառավարության կողմից նախորդ տարվա պարտավորության գծով կատարված վճարումը ՀՀ Գանձապետական միասնական հաշվին մուտքագրվել է ընթացիկ տարվա հունվարին: Ռեզիդենտներին տրամադրված վարկերի օգտագործման տոկոսավճարները կազմել են 656.9 մլն դրամ՝ նախատեսված 713.5 մլն դրամի դիմաց: Տիրագուրկ, ժառանգության իրավունքով, ինչպես նաև ֆիզիկական և իրավաբանական անձանցից նվիրատվության կարգով պետությանը որպես սեփականություն անցած դրամական միջոցները կազմել են 25.3 մլն դրամ և շուրջ 2.1 անգամ գերազանցել ծրագիրը: Եվս 1.2 մլրդ դրամ (94.5%) պետական բյուջե է մուտքագրվել իրավախախտումների համար գործադիր և դատական մարմինների կողմից կիրառվող պատժամիջոցներից: Օրենքով և իրավական այլ ակտերով սահմանված՝ պետական բյուջե մուտքագրվող այլ եկամուտները կազմել են 4.4 մլրդ դրամ՝ նախատեսված 4.5 մլրդ դրամի դիմաց:

Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ եկամուտներն աճել են 9.6%-ով կամ 877.6 մլն դրամով: Մասնավորապես՝ բանկերում և այլ ֆինանսավարկային հաստատություններում բյուջեի ժամանակավոր ազատ միջոցների տեղաբաշխումից և դեպոզիտներից ստացվող տոկոսավճարներն աճել են 2.5 մլրդ դրամով, իսկ ռեզիդենտներին տրամադրված վարկերի օգտագործման տոկոսավճարները՝ 570 մլն դրամով: Փոխարենը օրենքով և այլ իրավական ակտերով սահմանված պետական բյուջե մուտքագրվող այլ եկամուտները նվազել են 1.9 մլրդ դրամով՝ պայմանավորված նրանով, որ 2009 թվականի առաջին եռամսյակի ընթացքում շուրջ 2.1 մլրդ դրամ վճարվել էր ՀՀ շարժական կապի գլոբալ համակարգի ծառայությունների մատուցման 3-րդ օպերատորի մրցույթի հաղթողի կողմից:

ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ԾԱԽՍԵՐԸ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԵՌԱՄՍՅԱԿՈՒՄ

ՀՀ կառավարության ծրագրով 2010 թվականի առաջին եռամսյակում նախատեսվել էր 204.5 մլրդ դրամ ծախսերի կատարում: Հաշվի առնելով «Հայաստանի Հանրապետության 2010 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 11-րդ կետի և 11-րդ հոդվածի 3-րդ կետի պահանջները, որոնց համաձայն ՀՀ պետական բյուջեի ծրագրային և փաստացի ցուցանիշներում ներառվել են նաև ՀՀ պետական մարմինների արտաբյուջետային միջոցները և ՀՀ պետական բյուջեից առանց սահմանափակման իրականացվող ծախսերը, ինչպես նաև կիրառելով պետական բյուջեում փոփոխություններ կատարելու վերաբերյալ օրենքով ՀՀ կառավարությանը վերապահված լիազորությունները՝ ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերի առաջին եռամսյակի ծրագիրը ճշտվել է՝ կազմելով 213.3 մլրդ դրամ, որի դիմաց փաստացի ծախսերը կազմել են 193.9 մլրդ դրամ: Պետական բյուջեի ծախսերի եռամսյակային ծրագիրը կատարվել է 90.9%-ով, ընդ որում, շեղումների ընդհանուր գումարի 87.6%-ը բաժին է ընկել ընթացիկ ծախսերին: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ պետական բյուջեի ծախսերն ավելացել են 17.7%-ով կամ 29.2 մլրդ դրամով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 161.1 մլրդ դրամ է տրամադրվել ընթացիկ ծախսերին, որոնց եռամսյակային ծրագիրը կատարվել է 90.5%-ով: Նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համեմատ նշված ծախսերն աճել են 8.5%-ով կամ 12.6 մլրդ դրամով: Ընթացիկ ծախսերից 15.4 մլրդ դրամն ուղղվել է պետական հիմնարկների աշխատողների աշխատավարձերի վճարմանը՝ կազմելով ծրագրի 86.7%-ը, որը գերազանցում է նախորդ տարվա ցուցանիշը 7.3%-ով: 901.2 մլն դրամ է տրամադրվել պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարներին՝ կազմելով նախատեսվածի 80.4%-ը և 7.5%-ով գերազանցելով նախորդ տարվա համապատասխան ցուցանիշը:

Ծառայությունների և ապրանքների ձեռք բերման նպատակով պետական բյուջեից օգտագործվել է շուրջ 28 մլրդ դրամ, որը կազմում է ծրագրի 85.3%-ը: 2009 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ նշված ծախսերն աճել են 0.8%-ով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 6.2 մլրդ դրամ ուղղվել է պետական պարտքի սպասարկմանը՝ կազմելով եռամսյակային ծրագրի 83.6%-ը: Մասնավորապես՝ շուրջ 4.5 մլրդ դրամ տրամադրվել է ներքին, 1.7 մլրդ դրամ՝ արտաքին պարտքի սպասարկմանը: 2009 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ պետական պարտքի սպասարկման ծախսերն աճել են 74%-ով, ընդ որում, աճ է արձանագրվել և՛ ներքին, և՛ արտաքին պետական պարտքի սպասարկման ծախսերում:

Անցած եռամսյակում պետական բյուջեից տրամադրվել են շուրջ 3.8 մլրդ դրամի սուբսիդիաներ՝ կազմելով ծրագրի 90.8%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ծախսերն աճել են 5.3%-ով կամ 192.9 մլն դրամով:

Պետական բյուջեի ընթացիկ ծախսերի 12.7%-ը կամ 20.4 մլրդ դրամ տրամադրվել է դրամաշնորհներին՝ ապահովելով 92.3% կատարողական: Մասնավորապես՝ 8.1 մլրդ դրամ տրամադրվել է համայնքների բյուջեներին համահարթեցման սկզբունքով տրվող դոտացիաների ֆինանսավորմանը, որը կատարվել է 100%-ով: Մնացած դրամաշնորհների գծով արձանագրվել են որոշակի շեղումներ: 2009 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ դրամաշնորհներն ավելացել են 18.2%-ով: Աճը հիմնականում պայմանավորված է համայնքների բյուջեներին տրամադրվող դոտացիաների ու սուբվենցիաների և այլ ընթացիկ դրամաշնորհների ծախսերի աճով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեի ընթացիկ ծախսերի 36%-ն ուղղվել է սոցիալական նպաստներին և կենսաթոշակներին, որոնք կազմել են ավելի քան 58 մլրդ դրամ կամ եռամսյակային ծրագրի 96.6%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ծախսերն աճել են 4.6%-ով կամ 2.5 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է նպաստների գծով կատարված ծախսերի աճով: Մասնավորապես՝ 43.6 մլրդ դրամ է տրամադրվել կենսաթոշակներին, 14.5 մլրդ դրամ՝ նպաստներին, որոնք կազմել են ծրագրի համապատասխանաբար 98.3%-ը և 92%-ը:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում 29.4 մլրդ դրամ է տրամադրվել այլ ծախսերին՝ կազմելով եռամսյակային ծրագրի 86.7%-ը: 2009 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ ծախսերն աճել են 10.8%-ով:

ՀՀ պետական բյուջեի ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնությունները հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են շուրջ 32.8 մլրդ դրամ կամ ծրագրի 93.2%-ը: Մասնավորապես՝ 32.9 մլրդ դրամ տրամադրվել է ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերին՝ կազմելով առաջին եռամսյակի ծրագրի 93.4%-ը և 82.3%-ով գերազանցելով 2009 թվականի ցուցանիշը: Ոչ ֆինանսական ակտիվների օտարումից մուտքերը կազմել են 78.3 մլն դրամ՝ կանխատեսված 1.1 մլն դրամի և նախորդ տարվա 1.8 մլրդ դրամի դիմաց:

Գործառնական դասակարգում

2010 թվականի առաջին եռամսյակում ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների գծով ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են 29.8 մլրդ դրամ՝ 84.9%-ով ապահովելով եռամսյակային ծրագրի կատարումը: Շեղումը հիմնականում առաջացել է «Ֆինանսական և հարկաբյուջետային հարաբերություններ», «Պետական պարտքի գծով գործառնություններ», «Օրենսդիր և գործադիր մարմիններ, պետական կառավարում» և «Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)» դասերի գծով: 2009 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների գծով ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերն աճել են 26.4%-ով կամ ավելի քան 6.2 մլրդ դրամով: Աճը հիմնականում պայմանավորված է

ավելացված արժեքի հարկի վերադարձի և պետական պարտքի գծով գործառնությունների ծախսերի ավելացմամբ:

Օրենսդիր և գործադիր մարմինների ու պետական կառավարման ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են շուրջ 2.2 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 69.5%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է նշված մարմինների պահպանման և վարչական օբյեկտների հիմնանորոգման ու շինարարության ծախսերի ցածր կատարողականով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ օրենսդիր և գործադիր մարմինների ու պետական կառավարման ծախսերը նվազել են 14.5%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված վարչական օբյեկտների շինարարության և գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների կարողությունների զարգացման ծախսերի նվազմամբ:

Ֆինանսական և հարկաբյուջետային հարաբերությունների ծրագրերին հաշվետու ժամանակահատվածում տրամադրվել է 8.6 մլրդ դրամ, որը կազմում է նախատեսված ցուցանիշի 80%-ը: Հատկացումների զգալի մասը՝ 6 մլրդ դրամ, ուղղվել է արտահանողներին ավելացված արժեքի հարկի գծով առաջացած գերավճարների վերադարձին, որը նախատեսված ամբողջ ծավալով կատարվել է: Տնտեսումները հիմնականում առաջացել են ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի նյութական խրախուսման և համակարգի զարգացման ֆոնդի միջոցների օգտագործման ֆոնդի ծախսերում, որոնք կատարվել են ընդամենը 21.8%-ով և կազմել 470.7 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ֆինանսական և հարկաբյուջետային հարաբերությունների ծախսերն աճել են 32.1%-ով կամ 2.1 մլրդ դրամով: Աճը հիմնականում պայմանավորված է ավելացված արժեքի հարկի վերադարձի ծախսերի ավելացմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 2 մլրդ դրամ է տրամադրվել արտաքին հարաբերությունների ծրագրերին, որը կազմել է առաջին եռամսյակի ծրագրային հատկացումների 91.9%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ՀՀ դեսպանությունների և ներկայացուցչությունների պահպանման և արտասահմանյան պաշտոնական գործուղումների ծախսերի ցածր կատարողականով: ՀՀ դեսպանությունների և ներկայացուցչությունների պահպանման ծախսերը կազմել են 1.4 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 92%-ը, իսկ արտասահմանյան պաշտոնական գործուղումների ծախսերը կատարվել են 40%-ով և կազմել 30.3 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ արտաքին հարաբերությունների ծախսերն աճել են 32.8%-ով (496 մլն դրամով)՝ հիմնականում պայմանավորված ՀՀ դեսպանությունների և ներկայացուցչությունների պահպանման ծախսերի 33.4% աճով: Զգալի աճ է արձանագրվել նաև միջազգային կազմակերպություններին Հայաստանի Հանրապետության անդամակցության վճարների գծով, որոնք նախատեսված չափով կատարվել են՝ կազմելով

339.3 մլն դրամ, իսկ նախորդ տարվա համապատասխան ցուցանիշը գերազանցել են 43.5%-ով կամ 102.8 մլն դրամով:

Ընդհանուր բնույթի ծառայությունների ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են 359 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 75.7%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է քաղաքացիական ծառայության կադրերի ռեզերվում գտնվող քաղաքացիական ծառայողների վարձատրության հետ կապված ծախսերի և տվյալ խմբում ընդգրկված՝ գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման ծախսերի ցածր կատարողականով: Աշխատակազմի (կադրերի) գծով ընդհանուր բնույթի ծառայություններին տրամադրվել է 69.4 մլն դրամ, որը կազմել է առաջին եռամսյակի ծրագրային հատկացումների 64.2%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է քաղաքացիական ծառայության կադրերի ռեզերվում գտնվող քաղաքացիական ծառայողների վարձատրության հետ կապված ծախսերի ցածր կատարողականով (20.4%), ինչով էլ պայմանավորված՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ տվյալ դասի ծախսերը նվազել են 25.6%-ով:

Ծրագրման և վիճակագրական ընդհանուր ծառայությունների դասին տրամադրվել է 177.2 մլն դրամ, որը կազմել է առաջին եռամսյակի ծրագրային հատկացումների 82.1%-ը: Ընդ որում, շեղում է արձանագրվել տվյալ դասի բոլոր 4 ծրագրերում, իսկ առավելագույն աճ արձանագրվել է պետական վիճակագրական տեղեկատվության հավաքագրման ծրագրի շրջանակներում: Վերջինիս ծախսերը կազմել են 42.6 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 74.4%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի ծախսերն աճել են 6.8%-ով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է 2011 թվականի մարդահամարի նախապատրաստման աշխատանքների կազմակերպման և պետական վիճակագրական տեղեկատվության հավաքագրման ծախսերի աճով:

Ընդհանուր բնույթի այլ ծառայություններին տրամադրվել է շուրջ 112.5 մլն դրամ, որը կազմել է առաջին եռամսյակի ծրագրային հատկացումների 74.9%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման ծախսերի ցածր կատարողականով, որը կազմել է 62% կամ 44.5 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ընդհանուր բնույթի այլ ծառայությունների ծախսերը էական փոփոխություն չեն կրել:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում ընդհանուր բնույթի հետազոտական աշխատանքներին տրամադրվել է ավելի քան 1.1 մլրդ դրամ, որը կազմել է ծրագրային հատկացումների 91.1%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է տվյալ դասում ներառված՝ ԱՄՆ կառավարության աջացությամբ իրականացվող «Հազարամյակի մարտահրավեր» դրամաշնորհային ծրագրի ցածր կատարողականով, որը կազմել է 39.9%

կամ 43.7 մլն դրամ: Ջգալի շեղում է արձանագրվել նաև գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքների պահպանման ու զարգացման ծախսերի գծով, որոնք կազմել են 934.8 մլն դրամ կամ 95.8%: 2009 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ ընդհանուր բնույթի հետազոտական աշխատանքների ծախսերն աճել են 10.4%-ով՝ պայմանավորված գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքների պահպանման ու զարգացման ծախսերի ավելացմամբ:

Առաջին եռամսյակի ընթացքում ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքներին տրամադրվել է 327.7 մլն դրամ, որը կազմել է ծրագրային հատկացումների 98.1%-ը: 2009 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքների ծախսերը նվազել են 4.1%-ով՝ պայմանավորված այն հանգամանքով, որ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածում 20.7 մլն դրամի ծախսեր էին կատարվել Երևանի համաքաղաքային նշանակության ծախսերի շրջանակներում, որոնք 2010 թվականին տվյալ խմբում չեն նախատեսվել:

Այլ դասերին չպատկանող ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններին տրամադրվել է շուրջ 863.5 մլն դրամ, որը կազմել է առաջին եռամսյակի ծրագրային հատկացումների 59%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի ստորաբաժանումների կողմից մատուցվող ծառայություններից ստացվող եկամուտների հաշվին կոմիտեի համակարգի գծով իրականացվող ծախսերի (79.3%), Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Օտարերկրյա ներդրումների և արտահանման աջակցության երկրորդ դրամաշնորհային ծրագրի (37.6%), Տեխնոլոգիաների մրցակցության բարձրացման ծրագրի նախապատրաստման դրամաշնորհային ծրագրի (47.6%), Պետական հատվածի բարեփոխումների ծրագրի (65.5%), Վիճակագրական մաստեր-պլանի մշակման և վիճակագրական կարողությունների ուժեղացման միջոցով տեխնիկական աջակցության դրամաշնորհային ծրագրի (16.7%) ցածր կատարողականով: Բացի այդ, տվյալ խմբում նախատեսված 11 ծրագրեր հաշվետու ժամանակահատվածում չեն կատարվել, մասնավորապես՝ Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ոչ առևտրային կազմակերպությունների ֆիդուցիար վերահսկողության փորձնական դրամաշնորհային ծրագիրը և հանրային հատվածի ներքին աուդիտի իրականացման դրամաշնորհային ծրագիրը, որոնց շրջանակներում նախատեսվել էին համապատասխանաբար 109.5 մլն դրամի և 93.5 մլն դրամի ծախսեր: Այլ դասերին չպատկանող ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների ծախսերը նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համեմատ աճել են 17.9%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի ստորաբաժանումների կողմից մատուցվող

ծառայություններից ստացվող եկամուտների հաշվին կոմիտեի համակարգի պահպանման ծախսերի ավելացմամբ:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում պետական պարտքի գծով գործառնություններին տրամադրվել է շուրջ 6.2 մլրդ դրամ, որը կազմել է առաջին եռամսյակի ծրագրային հատկացումների 83.6%-ը: Տնտեսումը մեծ մասամբ առաջացել է ներքին պետական պարտքի սպասարկման ծախսերում: Նախորդ տարվա համեմատ նշված ծախսերն աճել են 74%-ով: Ընդ որում, ավելացել են և՛ ներքին, և՛ արտաքին պետական պարտքի սպասարկման ծախսերը:

Հաշվետու ժամանակահատվածում կառավարության տարբեր մակարդակների միջև իրականացվող ընդհանուր բնույթի տրանսֆերտները կազմել են շուրջ 8.2 մլրդ դրամ՝ ապահովելով 100% կատարողական և 16.8%-ով գերազանցելով 2009 թվականի նույն ցուցանիշը:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պաշտպանության բնագավառին հատկացվել է 24.2 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 92.9%-ով կատարողական: Մասնավորապես՝ 23.6 մլրդ դրամ հատկացվել է ռազմական պաշտպանությանը, 580.7 մլն դրամ՝ այլ դասերին չպատկանող պաշտպանական ծախսերին, 30.7 մլն դրամ՝ արտաքին ռազմական օգնությանը: Նախորդ տարվա համեմատ պաշտպանության ծախսերն աճել են 13.2%-ով, որը հիմնականում պայմանավորված է ռազմական կարիքների բավարարման ծախսերի աճով:

Հասարակական կարգի, անվտանգության և դատական գործունեության բնագավառին 2010 թվականի առաջին եռամսյակի ընթացքում ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրվել է շուրջ 12.4 մլրդ դրամ՝ ապահովելով եռամսյակային ծրագրի 74.7% կատարողական: Ընդ որում, բոլոր հինգ խմբերում առկա են ծրագրից շեղումներ, որոնց գերակշիռ մասը բաժին է ընկել ոստիկանության և դատարանների դասերին:

Նշված բաժնի ծախսերի 72.5%-ն ուղղվել է հասարակական կարգի և անվտանգության պահպանության, 6.1%-ը՝ փրկարար ծառայության, 12.2%-ը՝ դատական գործունեության և իրավական պաշտպանության, 3.2%-ը՝ դատախազության, 6.1%-ը՝ կալանավայրերի ծախսերի ֆինանսավորմանը:

Հաշվետու եռամսյակում շուրջ 9 մլրդ դրամ տրամադրվել է հասարակական կարգի և անվտանգության բնագավառի ծրագրերին՝ նախատեսված 12.4 մլրդ դրամի դիմաց: Նշված գումարից 6.8 մլրդ դրամ տրամադրվել է ոստիկանությանը 2.2 մլրդ դրամ՝ ազգային անվտանգությանը: Շեղումը հիմնականում առաջացել է ՀՀ կառավարությանն առընթեր ոստիկանության արտաբյուջետային միջոցների հաշվին նախատեսված ծախսերի գծով: 2009 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ ոստիկանության և ազգային անվտանգության ծախսերն աճել են համապատասխանաբար 7%-ով և 5.4%-ով: Փրկարար ծառայության ծախսերը նույն ժամանակահատվածում կազմել են 752.7 մլն դրամ՝

ապահովելով ծրագրի 85.5%-ով կատարում և 6%-ով զիջելով 2009 թվականի առաջին եռամսյակի ծախսերը: Դատական գործունեությանը և իրավական պաշտպանությանը տրամադրվել է 1.5 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 73.4%-ով կատարում: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Դատախիրավական բարեփոխումների վարկային (71%) և դրամաշնորհային (44.2%) ծրագրերի ցածր կատարողականով: Նշված հանգամանքով պայմանավորված՝ 2009 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ նշված ծախսերը նվազել են 3.6%-ով: Դատախազության ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են շուրջ 400 մլն դրամ կամ ծրագրի 80.2%-ը: 2009 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ նշված ծախսերն աճել են 9%-ով: Ավելի քան 751.1 մլն դրամ է տրամադրվել կալանավայրերին՝ կազմելով ծրագրի 99.8%-ը, սակայն 23.2%-ով զիջելով նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համապատասխան ցուցանիշը:

Տնտեսական հարաբերությունների բաժնի ծախսերը 2010 թվականի առաջին եռամսյակում կազմել են շուրջ 25.6 մլրդ դրամ և ապահովել եռամսյակային ծրագրի 107.1% կատարողական: Ընդ որում, գրեթե բոլոր խմբերում առկա են ծրագրից շեղումներ, բացառությամբ կապի խմբի: Ծրագրի գերազանցումն արձանագրվել է հիմնականում «Վառելիք և էներգետիկա» խմբում: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ տնտեսական հարաբերությունների ծախսերն աճել են 56.4%-ով կամ շուրջ 9.2 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է ոռոգման և էլեկտրաէներգիայի դասերի ծախսերի աճով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *ընդհանուր բնույթի տնտեսական և առևտրային հարաբերությունների* ծախսերը կազմել են շուրջ 504 մլն դրամ՝ ապահովելով եռամսյակային ծրագրի 62.3%-ը: Ծրագրից շեղումը հիմնականում պայմանավորված է «Շանհայ էքսպո 2010» համաշխարհային ցուցահանդեսին ՀՀ մասնակցության ծրագրի և գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման (նախարարությունների աշխատակազմերի մասով) ծախսերի ցածր կատարողականով, որը կազմել է համապատասխանաբար 27.4% (100 մլն դրամ) և 79.5% (100.2 մլն դրամ): Խմբում ընդգրկված են թվով տասը ծրագրեր, որոնցից չորսի գծով արձանագրվել է 100% կատարողական, իսկ մեկ ծրագրի համար նախատեսված միջոցները չեն օգտագործվել: Նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համեմատ նշված խմբի ծախսերն աճել են 15.7%-ով կամ 68.3 մլն դրամով: Աճը հիմնականում պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ 2010 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեից ֆինանսավորվել են «Շանհայ էքսպո 2010» համաշխարհային ցուցահանդեսին ՀՀ մասնակցության և «Հայաստանի ազգային մրցունակության հիմնադրամ»-ի կանոնադրական հիմնախնդիրների իրականացմանը պետական աջակցության ծրագրերը, որոնք նախորդ տարի չէին նախատեսվել: Միևնույն

ժամանակ, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ՓՄՁ սուբյեկտներին աջակցությունը նվազել է 113.4 մլն դրամով կամ 79.1%-ով:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեից գյուղատնտեսության, անտառային տնտեսության, ձկնաբուծության և որսորդության բնագավառներին ուղղվել է շուրջ 9.6 մլրդ դրամ՝ կազմելով եռամսյակային ծրագրի 96.3%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ԱՄՆ կառավարության աջակցությամբ իրականացվող «Հազարամյակի մարտահրավեր» դրամաշնորհային ծրագրի, Աբու-Դաբիի Չարգացման հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող Արփա-Սևան թունելի հիմնանորոգման վարկային ծրագրի և «Գյուղատնտեսական կենդանիների պատվաստում» ծրագրի ցածր կատարողականով: Միևնույն ժամանակ հարկ է նշել, որ տվյալ խմբում բարձր կատարողական է ապահովվել Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ոռոգման համակարգի վերականգման հրատապ վարկային ծրագրի գծով: Վերջինիս շրջանակներում իրականացվել են 3.3 մլրդ դրամի ծախսեր՝ 59.4%-ով գերազանցելով նախատեսված ցուցանիշը: Խմբի ծախսերի 14.6%-ը կամ շուրջ 1.4 մլրդ դրամը կազմել են գյուղատնտեսության, 1.8%-ը կամ 173.3 մլն դրամը՝ անտառային տնտեսության և 83.6%-ը կամ 8 մլրդ դրամը՝ ոռոգման ծախսերը, որոնք համապատասխանաբար 70.8%, 92% և 102.8% տոկոսով ապահովել են եռամսյակային ծրագրի կատարումը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի ծախսերն ավելացել են 2.3 անգամ կամ 5.4 մլրդ դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված ոռոգման բնագավառում արտաքին աղբյուրներից ֆինանսավորվող վարկային և դրամաշնորհային ծրագրերի շրջանակներում կատարված ծախսերի աճով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում շուրջ 1.4 մլրդ դրամ են կազմել գյուղատնտեսության ոլորտի ծախսերը՝ կազմելով ծրագրվածի 70.8%-ը: Շեղումը մեծ մասամբ պայմանավորված է գյուղատնտեսական կենդանիների պատվաստման և Նավթ արտահանող երկրների կազմակերպության աջակցությամբ իրականացվող «Շուկայավարման հնարավորություն ֆերմերներին» ծրագրերի ցածր կատարողականով, որոնց շրջանակներում կատարվել են համապատասխանաբար 110.4 և 768 մլն դրամի ծախսեր՝ կազմելով նախատեսվածի համապատասխանաբար 42.1%-ը և 86.1%-ը: Գյուղատնտեսության դասի ցածր կատարողականը մասամբ էլ պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ նշված ոլորտում ընդգրկված թվով չորս ծրագրերի գծով նախատեսված 101.8 մլն դրամի միջոցները չեն օգտագործվել: Կատարված հատկացումների հաշվին գյուղատնտեսության ոլորտում իրականացվել են 18 ծրագրեր, այդ թվում՝ արտաքին աղբյուրներից ֆինանսավորվել են տասը վարկային և դրամաշնորհային ծրագրեր: Հարկ է նշել, որ ՄԱԿ-ի զարգացման աջակցության դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում կատարվել են շուրջ 20.4 մլն դրամի ծախսեր, որոնք 2010 թվականի պետական բյուջեում չեն նախատեսվել և կատարվել են նախորդ տարի ստացված միջոցների հաշվին:

Նշենք, որ գյուղատնտեսության ոլորտի հետևյալ հինգ ծրագրերի գծով արձանագրվել է 100% կատարողական, մասնավորապես, «Մերմերի որակի ստուգման ու պետական սորտափորձարկման միջոցառումներ» (6.0 մլն դրամ), «Հողերի ագրոքիմիական հետազոտության և բերրիության բարձրացման միջոցառումներ» (7 մլն դրամ), «Գյուղատնտեսական խորհրդատվական ծառայություններ» (շուրջ 43.6 մլն դրամ), «Բույսերի կարանտինի և գյուղամշակաբույսերի բուսասանիտարական վիճակի մոնիթորինգի, լաբորատոր փորձաքննությունների հիման վրա կանխարգելիչ և ախտորոշիչ ծառայությունների իրականացում» (12 մլն դրամ) և «Գյուղատնտեսական կենդանիների հիվանդությունների լաբորատոր ախտորոշման և կենդանական ծագում ունեցող հումքի և նյութի փորձաքննության միջոցառումների իրականացում» (շուրջ 27.8 մլն դրամ): Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ գյուղատնտեսության դասի ծախսերն աճել են 5.9%-ով կամ 78.3 մլն դրամով: Աճը հիմնականում պայմանավորված է նավթ արտահանող երկրների կազմակերպության աջակցությամբ իրականացվող «Շուկայավարման հնարավորություն ֆերմերներին» վարկային ծրագրով կատարված ծախսերով, որը 2009 թվականի առաջին եռամսյակում նախատեսված չի եղել:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *անտառային տնտեսության ծախսերը* կազմել են ավելի քան 173.3 մլն դրամ և 92%-ով ապահովել ծրագրի կատարումը: Շեղումը պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող անտառների պետական մոնիթորինգի հզորացման դրամաշնորհային ծրագրի ու անտառավերականգնման և անտառշինական աշխատանքների ցածր կատարողականով: Նշված ոլորտում իրականացվել են չորս ծրագրեր, որոնցից երկուսի գծով արձանագրվել է 100% կատարողական. դրանք են անտառպահպանական ծառայությունների և անտառային պետական մոնիթորինգի իրականացման համար կատարված ծախսերը, որոնք կազմել են համապատասխանաբար 108.1 մլն դրամ և 8.1 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ անտառային տնտեսության ծախսերն ավելացել են 28.3%-ով կամ 38.2 մլն դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է անտառավերականգնման և անտառշինական աշխատանքների համար կատարված ծախսերի աճով:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում *ռռոզման* դասի ծախսերը կազմել են ավելի քան 8 մլրդ դրամ և ապահովել եռամսյակային ծրագրի 102.8% կատարողական: Նշված ցուցանիշը հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ռռոզման համակարգի վերականգնման հրատապ վարկային ծրագրի բարձր կատարողականով, որի շրջանակներում օգտագործվել է շուրջ 3.3 մլրդ դրամ՝ նախատեսված 2.1 մլրդ դրամի դիմաց: Ռռոզման ոլորտին կատարված հատկացումների հաշվին իրականացվել են 10 ծրագրեր, այդ թվում՝ արտաքին աղբյուրներից ֆինանսավորվել են չորս վարկային և մեկ դրամաշնորհային ծրագրեր: Մասնավորապես՝

Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող պատվարների անվտանգության առաջին և երկրորդ ծրագրերի շրջանակներում ծախսվել է շուրջ 150.3 մլն դրամ, որոնք 2010 թվականի առաջին եռամսյակի ծրագրով նախատեսված չեն եղել և կատարվել են նախորդ տարի ստացված միջոցների հաշվին: Նախատեսված 398.2 մլն դրամի դիմաց 24 մլն դրամ է ծախսվել Արու-Դաբիի զարգացման հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող Արփա-Սևան թունելի հիմնանորոգման վարկային ծրագրի շրջանակներում: Տվյալ դասում ընդգրկված՝ ԱՄՆ կառավարության աջակցությամբ իրականացվող «Հազարամյակի մարտահրավեր» դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում օգտագործվել է նախատեսվածի 82.9%-ը կամ ավելի քան 3.5 մլրդ դրամ: Ոռոգման ծառայություններ մատուցող ընկերություններին ֆինանսական աջակցության նպատակով հաշվետու ժամանակահատվածում նախատեսված 951.3 մլն դրամի դիմաց տրամադրվել է 940.2 մլն դրամ՝ 98.8%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը: Իսկ Որոտան-Արփա-Սևան ջրային համակարգի շահագործման, տեխնիկական վիճակի բարելավման ծրագրով նախատեսված ծախսերը կատարվել են 60.7%-ով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ոռոգման բնագավառի ծախսերն աճել են 2.9 անգամ կամ 5.3 մլրդ դրամով, որը պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ոռոգման համակարգի վերականգնման հրատապ վարկային և ԱՄՆ կառավարության աջակցությամբ իրականացվող «Հազարամյակի մարտահրավեր» դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերի աճով:

Վառելիքի և էներգետիկայի բնագավառում 2010 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են ավելի քան 11.6 մլրդ դրամ՝ 43.3%-ով գերազանցելով ծրագիրը: Այն հիմնականում պայմանավորված է Ճապոնիայի կառավարության աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրահաղորդման գծերի և բաշխիչ ցանցերի վերականգնման ու համակցված շոգեգազային ցիկլով էներգաբլոկի կառուցման վարկային ծրագրերի բարձր կատարողականով, որոնց շրջանակներում նախատեսված 2.1 մլրդ դրամի և 5.5 մլրդ դրամի փոխարեն օգտագործվել է համապատասխանաբար 4 և 7.3 մլրդ դրամ: Հիմնականում նշված ծրագրերի ֆինանսավորման հետ կապված՝ 2009 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ արձանագրվել է վառելիքի և էներգետիկայի բնագավառի ծախսերի 56.4%-ով կամ 4.2 մլրդ դրամով աճ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ավելի քան 24.2 մլն դրամ է տրամադրվել «Միջուկային վառելիք» դասին՝ կազմելով ծրագրի 61.7%-ը:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում շուրջ 7.4 մլրդ դրամ են կազմել «Վառելիքի այլ տեսակներ» դասի ծախսերը՝ ապահովելով ծրագրվածի 127.9%-ը: Մասնավորապես՝ Ճապոնիայի կառավարության աջակցությամբ իրականացվող համակցված շոգեգազային ցիկլով էներգաբլոկի կառուցման ծրագրի գծով օգտագործվել են նախատեսվածից 30.7%-ով

ավել միջոցներ կամ շուրջ 7.3 մլրդ դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ տվյալ դասի ծախսերն ավելացել են 9.9%-ով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ավելի քան 4.2 մլրդ դրամ են կազմել էլեկտրաէներգիայի դասի ծախսերը՝ ապահովելով եռամսյակային ծրագրի 186% կատարողական: Գերազանցումը հիմնականում պայմանավորված է Ճապոնիայի կառավարության աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրահաղորդման գծերի և բաշխիչ ցանցերի վերականգնման վարկային ծրագրի բարձր կատարողականով, որը կազմել է 193.3%: Ծրագրի գերազանցում է արձանագրվել նաև Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Գյումրի-2» ենթակայանի վերակառուցման վարկային ծրագրի գծով, որի շրջանակներում ծախսվել է շուրջ 88.8 մլն դրամ՝ ապահովելով 184.1% կատարողական: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ էլեկտրաէներգիայի գծով ծախսերն ավելացել են ավելի քան 6 անգամ կամ 3.5 մլրդ դրամով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 28.3 մլն դրամ է նախատեսվել «Ոչ էլեկտրական էներգիա» դասին՝ ՀՀ նոր միջուկային էներգաբլոկի (էներգաբլոկների) շինարարության ծրագրերի իրականացման նպատակով կառավարման ծառայությունների պետական գնման համար, որը սակայն, չի իրականացվել:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում *լեռնաարդյունահանման, արդյունաբերության և շինարարության* ոլորտում ՀՀ պետական բյուջեից իրականացվել են 1.5 մլն դրամի ծախսեր՝ կազմելով ծրագրվածի 33.3%-ը: Հատկացված միջոցներն ուղղվել են ընդերքի մասին տեղեկատվության տրամադրման ծառայության ծրագրի ծախսերին: Իսկ «Երկրաբանահետախուզական աշխատանքների աջակցման ծառայություններ» ծրագրի գծով նախատեսված 3 մլն դրամի ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում չեն կատարվել: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի ծախսերը նվազել են 3.6%-ով:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում *տրանսպորտի* բնագավառում ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են շուրջ 2.9 մլրդ դրամ՝ 72.7%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը: Խմբի ծախսերի 76.8%-ը կամ շուրջ 2.2 մլրդ դրամը կազմել են ճանապարհային, 1%-ը կամ 27.7 մլն դրամը՝ օդային և 22.3%-ը կամ 638.3 մլն դրամը՝ խողովակաշարային և այլ տրանսպորտի ծախսերը, որոնք համապատասխանաբար 69.5%-ով, 20%-ով և 100%-ով ապահովել են եռամսյակային ծրագրի կատարումը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ավտոճանապարհների պահպանման և շահագործման և Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող կենսական նշանակության ավտոճանապարհների բարելավման վարկային ծրագրերի ցածր՝ 52.3% և 33.1% կատարողականով, որոնց շրջանակներում ծախսվել է համապատասխանաբար 794.5 մլն դրամ և 101.3 մլն դրամ, ինչպես նաև տվյալ դասում ընդգրկված՝ համայնքների բյուջեներին սուբվենցիաների տրամադրման ծրագրի գծով նախատեսված 450.3 մլն դրամի միջոցները

չօգտագործելու հանգամանքով: Նշենք, որ ճանապարհային տրանսպորտի դասում ընդգրկված՝ Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող կենսական նշանակության ավտոճանապարհների բարելավման ծրագրի լրացուցիչ ֆինանսավորման և Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող գյուղական ճանապարհների վերականգնման վարկային ծրագրերի գծով արձանագրվել է ծրագրի գերազանցում համապատասխանաբար 73.9%-ով և 193%-ով:

Օդային տրանսպորտի գծով պետական բյուջեի ծախսերում նույնպես արձանագրվել է ցածր կատարողական՝ 20% կամ 27.7 մլն դրամ: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ՀՀ կառավարությանն առընթեր քաղաքացիական ավիացիայի գլխավոր վարչության արտաբյուջետային միջոցների հաշվին նախատեսված շուրջ 103.1 մլն դրամի միջոցները չօգտագործելու հանգամանքով: 2009 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ծախսերը նվազել են 31.7%-ով կամ 12.9 մլն դրամով:

Խողովակաշարային և այլ տրանսպորտի գծով պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են ավելի քան 638.3 մլն դրամ՝ 100%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը: Նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համեմատ նշված ծախսերը նվազել են 7.8%-ով կամ 53.7 մլն դրամով:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում *կապի* ոլորտում ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են 80 մլն դրամ՝ ամբողջությամբ ապահովելով ծրագրի կատարումը: Կատարված հատկացումներն ուղղվել են «Հեռահաղորդակցության հանրապետական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի ֆինանսավորմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ տվյալ ոլորտի ծախսերը նվազել են 16.5%-ով կամ 15.8 մլն դրամով:

Այլ բնագավառների (զբոսաշրջություն և զարգացման բազմանպատակ ծրագրեր) ծախսերը կազմել են շուրջ 344 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 149.9%-ը: Նշված գումարն ուղղվել է զարգացման բազմանպատակ ծրագրերի դասում ընդգրկված՝ ԱՄՆ կառավարության աջակցությամբ իրականացվող «Հազարամյակի մարտահրավեր» դրամաշնորհային ծրագրի ֆինանսավորմանը, որի շրջանակներում օգտագործվել են նախատեսվածից 58.5%-ով ավել միջոցներ: Տվյալ խմբում ընդգրկված զբոսաշրջության ոլորտին պետական աջակցության նպատակով ՀՀ 2010 թվականի պետական բյուջեից նախատեսված 12.5 մլն դրամը չի օգտագործվել: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի ծախսերն աճել են 2.2 անգամ կամ շուրջ 190.7 մլն դրամով:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում *տնտեսական հարաբերությունների գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքների* շրջանակներում ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են շուրջ 15.8 մլն դրամ՝ ապահովելով ծրագրի կատարումը 54.2%-ով: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ Սևանա լճի առափնյա տարածքների ծրագրային փաստաթղթերի մշակման նպատակով նախատեսված 10 մլն

դրամի միջոցները չեն օգտագործվել: Շուրջ 6.7 մլն դրամ հատկացվել է ընդհանուր բնույթի տնտեսական, առևտրային և աշխատանքի հարցերի գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքներին, իսկ 9.1 մլն դրամը՝ լեռնաարդյունահանման, արդյունաբերության և շինարարության գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքներին, որոնք ապահովել են համապատասխանաբար 66.7 և 47.6 տոկոս կատարողական: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ տնտեսական հարաբերությունների գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքների ծախսերը նվազել 36.5%-ով կամ շուրջ 9.1 մլն դրամով:

2009 թվականի առաջին եռամսյակում *այլ դասերին չպատկանող տնտեսական հարաբերությունների* խմբի փաստացի ցուցանիշը կազմել է ավելի քան 518.2 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի կատարումը 74.9%-ով: Ընդ որում, խմբի ծախսերը կազմել են 596.5 մլն դրամ կամ ծրագրի 86.1%-ը, իսկ ոչ ֆինանսական ակտիվների օտարումից մուտքագրվել է 78.3 մլն դրամ: Մասնավորապես՝ Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի երրորդ ծրագրի և վերջինիս լրացուցիչ ֆինանսավորման ծրագրի շրջանակներում ծախսվել է համապատասխանաբար 71.1 մլն դրամ և 324.9 մլն դրամ՝ կազմելով նախատեսվածի 45.1%-ը և 111.2%-ը: Իսկ «ՀՀ 2010 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդվածի 3-րդ կետով սահմանված մուտքերի հաշվին առանց սահմանափակման իրականացվող ծախսերը կազմել են շուրջ 85.5 մլն դրամ:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում *շրջակա միջավայրի պաշտպանության* բնագավառում պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են շուրջ 874.2 մլն դրամ կամ ծրագրով նախատեսվածի 59.9%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է արտաքին աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի ցածր կատարողականով: Նախորդ տարվա համեմատ շրջակա միջավայրի պաշտպանության ծախսերն աճել են 12.3%-ով, որը հիմնականում պայմանավորված է Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի (այսուհետ՝ ՎՋԵԲ) աջակցությամբ իրականացվող Սևանա լճի բնապահպանական վարկային ծրագրի (452.6 մլն դրամ) և «Ինժեներիա, նախագծում և պայմանագրերի վերահսկողություն» դրամաշնորհային ծրագրի (84.6 մլն դրամ) շրջանակներում կատարված ծախսերով, որոնց գծով նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածում ծախսեր չեն իրականացվել, փոխարենը հաշվետու տարում ՀԲ աջակցությամբ իրականացվող բնական պաշարների կառավարման և չքավորության նվազեցման դրամաշնորհային և վարկային ծրագրերի և Հայաստանի անտառների զարգացման շվեդական դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում գումարներ չեն նախատեսվել:

Հաշվետու ժամանակահատվածում աղբահանման խմբում նախատեսված 5.8 մլն դրամն ամբողջությամբ տրամադրվել է ռադիոակտիվ թափոնների վնասագերծման

ծառայություններին: Նախորդ տարվա համեմատ նշված ծախսերը մնացել են գրեթե անփոփոխ:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում *օդի աղտոտման դեմ պայքարի* ուղղությամբ կատարված ծախսերը կազմել են 23.8 մլն դրամ՝ ամբողջությամբ ապահովելով եռամսյակային ծրագրի կատարումը: Մասնավորապես՝ 22.4 մլն դրամ են կազմել ջրային օբյեկտների և օդային ավազանի աղտոտվածության վիճակի մոնիթորինգի ծառայությունների ձեռք բերման, և 1.4 մլն դրամ՝ թափոնների ուսումնասիրության ծառայությունների ծախսերը: Նախորդ տարվա համեմատ նշված ծախսերն աճել են 7.1%-ով՝ պայմանավորված ջրային օբյեկտների և օդային ավազանի աղտոտվածության վիճակի մոնիթորինգի ծառայությունների ֆինանսավորման աճով:

Կենսաբազմազանության և բնության պաշտպանության ծրագրերին ուղղվել է շուրջ 641.1 մլն դրամ՝ 59%-ով կատարելով եռամսյակային ծրագիրը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ՎՋԵԲ աջակցությամբ իրականացվող Սևանա լճի բնապահպանական դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում նախատեսված 343 մլն դրամի աշխատանքները չկատարելու հանգամանքով: Նշենք, որ համանուն վարկային ծրագիրը կատարվել է 91%-ով և կազմել ավելի քան 452.6 մլն դրամ: ՎՋԵԲ աջակցությամբ իրականացվող «Հանրային մասնավոր համագործակցություն» ծրագրի շրջանակներում նախատեսված 34.5 մլն դրամի դրամաշնորհային միջոցները չեն օգտագործվել, իսկ համաֆինանսավորումը հատկացվել է նախատեսվածի 28.8%-ի չափով: Չեն կատարվել Սևանա լճի ջրածածկ անտառտնկարկների մաքրման աշխատանքները և «Արփի լիճ» ազգային պարկի պահպանության ծառայությունները, որոնց համար նախատեսվել էր համապատասխանաբար 25.7 մլն դրամ և 780 հազ. դրամ: Փոխարենը ՎՋԵԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող «Ինժեներիա, նախագծում և պայմանագրերի վերահսկողություն» դրամաշնորհային ծրագրի ծախսերը կատարվել են 109.8%-ով և կազմել 84.6 մլն դրամ: Նշենք, որ կենսաբազմազանության և բնության պաշտպանության խմբի մյուս 7 ծրագրերն իրականացվել են նախատեսված ծավալով: Նախորդ տարվա համեմատ կենսաբազմազանության և բնության պաշտպանության ծախսերն աճել են 7.5 անգամ կամ շուրջ 556.2 մլն դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված արտաքին աղբյուրներից ֆինանսավորվող դրամաշնորհային և վարկային ծրագրերի շրջանակներում կատարված ծախսերով:

Շրջակա միջավայրի պաշտպանության (այլ դասերին չպատկանող) ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են շուրջ 203.5 մլն դրամ և ապահովել ծրագրի 59.4% կատարողական: Ծրագրի շեղումը հիմնականում պայմանավորված է Գերմանիայի զագացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հարավային Կովկասի տարածաշրջանում բնապահպանական դրամաշնորհային ծրագրի ցածր կատարողականով՝ նախատեսված 150.9 մլն դրամի փոխարեն կատարվել է 27.9 մլն դրամի

ծախս: Նշենք, որ տվյալ ծրագրի գծով կառավարության մասնակցության գումարը տրամադրվել է նախատեսված ամբողջ ծավալով, իսկ դրամաշնորհային միջոցները՝ 11.2%-ով: Բացի վերը նշվածից, թվով 3 ծրագրեր ընդհանրապես չեն կատարվել, որի հետևանքով հաշվետու ժամանակահատվածում հատկացումներ չեն եղել: Գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման (նախարարությունների աշխատակազմերի մասով) նպատակով օգտագործվել է 168.5 մլն դրամ կամ ծրագրի 93.6%-ը: Հարկ է նշել, որ տվյալ խմբում նախատեսված ծրագրերից երկուսը՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքի ստորերկրյա քաղցրահամ ջրերի հիդրոերկրաբանական մոնիթորինգի և բնապահպանական ոլորտի գծով վերլուծական տեղեկատվական ծառայությունների ձեռք բերումը կատարվել են նախատեսված ամբողջ ծավալով՝ կազմելով համապատասխանաբար 3.6 մլն դրամ և 3.4 մլն դրամ: Նախորդ տարվա համեմատ շրջակա միջավայրի պաշտպանության (այլ դասերին չպատկանող) ծախսերը նվազել են գրեթե 3.3 անգամ՝ պայմանավորված նրանով, որ 2010 թվականի պետական բյուջեում Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ նախորդ տարի իրականացված 3 վարկային և դրամաշնորհային ծրագրեր և Երևանի համաքաղաքային նշանակության ծախսեր չեն նախատեսվել:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում բնակարանային շինարարության և կոմունալ ծառայությունների բնագավառին ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրվել է ավելի քան 11.5 մլրդ դրամ՝ կազմելով եռամսյակային ծրագրի 82.2%-ը: Ծրագրից շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ջրամատակարարման բնագավառում արտաքին աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի ցածր կատարողականով: Նախորդ տարվա համեմատ բնակարանային շինարարության և կոմունալ ծառայությունների ծախսերն ավելացել են շուրջ 4.4 անգամ, որը հիմնականում պայմանավորված է 2010 թվականի առաջին եռամսյակում բնակարանային շինարարությանը հատկացված գումարներով, ինչպես նաև պետական բյուջեից Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Համայնքային ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրի լրացուցիչ ֆինանսավորման և Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրերի իրականացմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում տվյալ բաժնի 68.9%-ը կամ ավելի քան 7.9 մլրդ դրամ տրամադրվել է բնակարանային շինարարության ոլորտին՝ կազմելով ծրագրվածի 94.2%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է բնակարանային շինարարության ծախսերի համեմատաբար ցածր կատարողականով՝ նախատեսված 8.3 մլրդ դրամի դիմաց օգտագործվել է 7.8 մլրդ դրամ: 116.2 մլն դրամ ուղղվել է անավարտ շինարարության բնակշինարարական կոոպերատիվների փայտեղերի ներդրած միջոցների դիմաց պետական օգնության տրամդրմանը՝ 96.8%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը: Նախորդ տարվա համեմատ բնակարանային շինարարության խմբի ծախսերն աճել են 26.6

անգամ կամ 7.6 մլրդ դրամով՝ պայմանավորված նրանով, որ 2009 թվականի առաջին եռամսյակում բնակարանային շինարարության ծախսեր չեն իրականացվել:

Բաժնի ծախսերի 26.6%-ն ուղղվել է *ջրամատակարարման* բնագավառի ծրագրերի ֆինանսավորմանը: Նշված ծախսերը կազմել են շուրջ 3.1 մլրդ դրամ կամ եռամսյակային ծրագրի 60.7%-ը, որը հիմնականում պայմանավորված է նրանով, որ արտաքին աջակցությամբ իրականացվող վարկային և դրամաշնորհային 3 ծրագրերի գծով արձանագրվել է ցածր կատարողական, իսկ ևս 3 ծրագիր չի կատարվել: Մասնավորապես՝ Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագիրը կատարվել է 67.7%-ով և կազմել 1.5 մլրդ դրամ, Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագիրը՝ 31.5%-ով և կազմել 234.7 մլն դրամ, Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող ՀՀ Շիրակի, ՀՀ Լոռու և ՀՀ Արմավիրի մարզերի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգի մասնավոր կառավարման հայեցակարգերի ներդրման դրամաշնորհային ծրագիրը՝ 68.8%-ով և կազմել 114.1 մլն դրամ: Չեն կատարվել Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող ՀՀ Շիրակի մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման ծրագիրը, տվյալ դասում ընդգրկված՝ Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի երրորդ ծրագիրը և Ֆրանսիայի Հանրապետության կառավարության աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրին տրամադրվող տեխնիկական աջակցության դրամաշնորհային ծրագիրը: Միևնույն ժամանակ հարկ է նշել, որ Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Համայնքային ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրի լրացուցիչ ֆինանսավորման ծրագրի շրջանակներում օգտագործվել է շուրջ 998.3 մլն դրամ՝ 25.5%-ով գերազանցելով ծրագիրը:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեից ամբողջությամբ կատարվել է «Հայջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ-ի և «Նոր Ակունք» ՓԲԸ-ի սուբսիդավորումը՝ համապատասխանաբար 202.9 մլն դրամի և 26.1 մլն դրամի չափով:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման ծախսերը կազմել են ավելի քան 23 մլն դրամ կամ ծրագրի 84.9%-ը: Նախորդ տարվա համեմատ ջրամատակարարման բնագավառի ծախսերն աճել են 56.1%-ով կամ 1.1 մլրդ դրամով: Վերջինս պայմանավորված է Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրին ուղղված հատկացումների 3.1 անգամ աճով, ինչպես նաև 2010 թվականին Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Համայնքային ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրի լրացուցիչ ֆինանսավորման վարկային ծրագրի և Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի

աջակցությամբ իրականացվող ՀՀ Շիրակի, ՀՀ Լոռու և ՀՀ Արմավիրի մարզերի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգի մասնավոր կառավարման հայեցակարգերի ներդրման դրամաշնորհային ծրագրի կատարմամբ: Սակայն պետք է նշել, որ 2009 թվականի առաջին եռամսյակի ընթացքում համապատասխանաբար 884.2 մլն և 34.8 մլն դրամի ծախսեր են կատարվել Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող ՀՀ Շիրակի և Լոռու մարզերի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման ծրագրերի շրջանակներում, որոնց գծով հաշվետու ժամանակահատվածում միջոցներ չեն օգտագործվել:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեի ծախսերի՝ *փողոցների լուսավորման* խմբում 420 մլն դրամ է օգտագործվել համայնքների բյուջեներին նպատակային հատկացումների՝ սուբվենցիաների տրամադրման շրջանակներում՝ կազմելով նախատեսվածի 99.1%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ փողոցների լուսավորման ծախսերն աճել են 2.2 անգամ:

Բնակարանային շինարարության և կոմունալ ծառայությունների՝ այլ դասերին չպատկանող ծրագրերի գծով կատարվել են շուրջ 89.2 մլն դրամ ծախսեր՝ ապահովելով ծրագրի կատարումը 89%-ով: Նշված ծախսերն ուղղվել են գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանմանը: Նախորդ տարվա համեմատ այս բնագավառի ծախսերը նվազել են 49.8%-ով՝ պայմանավորված նրանով, որ, ի տարբերություն 2009 թվականի, հաշվետու տարվա բյուջեում չի ներառվել «Երևանի համաքաղաքային նշանակության ծախսեր» ծրագիրը:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներով առողջապահության ոլորտում կատարվել են ավելի քան 9.6 մլրդ դրամի ծախսեր՝ ապահովելով նախատեսվածի 83.4%-ը: Ծրագրից շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ՀԲ աջակցությամբ իրականացվող առողջապահական համակարգի արդիականացման երկրորդ վարկային ծրագրի, գորակոչային և նախագորակոչային տարիքի անձանց փորձաքննության և բժշկական օգնության ծառայությունների ու ամբուլատոր-պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց դեղորայքի տրամադրման ծախսերի ցածր կատարողականով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ առողջապահության ոլորտի ծախսերն աճել են 11.2%-ով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող առողջապահական համակարգի արդիականացման առաջին և երկրորդ ծրագրերի, ինչպես նաև հիգիենիկ և հակահամաճարակային փորձագիտական ծառայությունների ծախսերի աճով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում բժշկական ապրանքների, սարքերի և սարքավորումների ձեռք բերման նպատակով պետական բյուջեից ծախսվել է 411 մլն դրամ՝

կազմելով ծրագրվածի 52.3%-ը: Մասնավորապես՝ ամբուլատոր-պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց դեղորայքի տրամադրման ծրագրով նախատեսված միջոցներն օգտագործվել են 54.4%-ով կամ 401.2 մլն դրամի չափով, իսկ ՀՀ առողջապահության նախարարության արտաբյուջետային միջոցների հաշվին իրականացվող «Տուբերկուլյոզի դեմ պայքարի Ազգային ծրագրի ուժեղացում» ծրագրի կատարողականը կազմել է 20.9% (շուրջ 9.9 մլն դրամ):

2010 թվականի առաջին եռամսյակում արտահիվանդանոցային ծառայություններին տրամադրվել է ավելի քան 3.1 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 86.5% կատարողական: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ պարաբժշկական ծառայություններում ներառված՝ գորակոչային և նախագորակոչային տարիքի անձանց փորձաքննության և բժշկական օգնության ծառայությունների շրջանակներում նախատեսված շուրջ 402.1 մլն դրամի դիմաց ծախսվել է 445.5 հազար դրամ: Նշված խմբի ծախսերում մեծ տեսակարար կշիռ ունեն նեղ մասնագիտացված բժշկական օգնության ծառայությունների ծախսերը (շուրջ 442.2 մլն դրամ, կատարողականը՝ 99.4%), հեմոդիալիզի անցկացման ծառայությունների ծախսերը (240.4 մլն դրամ, կատարողականը՝ 100%), ինչպես նաև մանկաբարձագինեկոլոգիական բժշկական օգնության ծառայությունների ծախսերը (198.1 մլն դրամ, կատարողականը՝ 99.4%):

Արտահիվանդանոցային ծառայությունների խմբի ծախսերի 43.4%-ը կամ շուրջ 1.4 մլրդ դրամը կազմել են ընդհանուր բնույթի բժշկական ծառայությունների, 29.9%-ը կամ 935.5 մլն դրամը՝ մասնագիտացված բժշկական ծառայությունների, 3.9%-ը կամ շուրջ 123.1 մլն դրամը՝ ստոմատոլոգիական ծառայությունների, 22.7%-ը կամ 710.9 մլն դրամը՝ պարաբժշկական ծառայությունների ծախսերը, որոնց եռամսյակային ծրագիրը կատարվել է համապատասխանաբար 99.4, 98.9, 86.4 և 61.2 տոկոսով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ արտահիվանդանոցային ծառայությունների ծախսերը գրեթե փոփոխություն չեն կրել:

Անցած ժամանակահատվածում հիվանդանոցային ծառայությունների շրջանակներում օգտագործվել է շուրջ 4.2 մլրդ դրամ կամ առաջին եռամսյակում նախատեսվածի 96.8%-ը: Խմբի ծախսերի 27.1%-ը կամ 1.1 մլրդ դրամը կազմել են ընդհանուր բնույթի հիվանդանոցային ծառայությունների, 29.4%-ը կամ ավելի քան 1.2 մլրդ դրամը՝ մասնագիտացված հիվանդանոցային ծառայությունների և 43.5%-ը կամ 1.8 մլրդ դրամը՝ բժշկական, մոր և մանկան կենտրոնների ծառայությունների ծախսերը, որոնք համապատասխանաբար 94.8, 95.6 և 99.1 տոկոսով ապահովել են եռամսյակային ծրագրի կատարումը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ հիվանդանոցային ծառայությունների ծախսերը նվազել են 2.7%-ով:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեից 617.2 մլն դրամ տրամադրվել է հանրային առողջապահական ծառայությունների ֆինանսավորմանը՝ 99.2%-ով ապահովելով եռամսյակային ծրագրի կատարումը: Խմբում ընդգրկված են 7 ծրագրեր, որոնց գծով նախատեսված միջոցներն ամբողջությամբ ծախսվել են, բացառությամբ հիգիենիկ և հակահամաճարակային փորձագիտական ծառայությունների, որոնց կատարողականը կազմել է 98.4% (303.4 մլն դրամ): Նշված խմբում մեծ տեսակարար կշիռ ունի նաև իմունականխարգելման ազգային ծրագիրը, որի շրջանակներում օգտագործվել է 190 մլն դրամ: 2009 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ հանրային առողջապահական ծառայությունների ծախսերն ավելացել են 40.5%-ով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է հիգիենիկ և հակահամաճարակային փորձագիտական ծառայությունների, ինչպես նաև իմունականխարգելման ազգային ծրագրի, արյան հավաքագրման ծառայությունների և հիգիենիկ ու հակահամաճարակային ծառայությունների ծախսերի աճով:

Այլ դասերին չպատկանող առողջապահական ծախսերը կազմել են շուրջ 1.3 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 58.8%-ը: Կատարված հատկացումների հաշվին իրականացվել են 19 ծրագրեր, այդ թվում՝ արտաքին աղբյուրներից ֆինանսավորվել են երեք վարկային և երկու դրամաշնորհային ծրագրեր: Նշենք, որ արտաքին աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերը խմբում ունեն բարձր տեսակարար կշիռ՝ 72.1%, և դրանց ցածր կատարողականով է հիմնականում պայմանավորված խմբի ծախսերի շեղումը ծրագրվածից: Մասնավորապես՝ Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող առողջապահական համակարգի արդիականացման առաջին և երկրորդ վարկային ծրագրերի շրջանակներում օգտագործվել է 926.8 մլն դրամ՝ ապահովելով 60% կատարողական, իսկ նույն վարկային ծրագրին աջակցելու նպատակով տրամադրված ճապոնական դրամաշնորհի հաշվին կատարված ծախսերը կազմել են 1.7 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 27.9%-ը: Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Թռչնագրիային հակազդելու վարկային ծրագրի կատարողականը կազմել է 1.3% կամ շուրջ 2.1 մլն դրամ: Նույն ծրագրի շրջանակներում իրականացվող ճապոնական դրամաշնորհային ծրագրի ծախսերը կազմել են 3.6 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 18.2%-ը: Մինևույն ժամանակ հարկ է նշել, որ Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Առողջապահական համակարգի արդիականացման առաջին ծրագրի շրջանակներում օգտագործված միջոցները 61.5%-ով գերազանցել են առաջին եռամսյակում նախատեսված գումարը՝ կազմելով 223 մլն դրամ:

Նշված խմբի ծախսերում, բացի արտաքին աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերից, մեծ տեսակարար կշիռ ունեն նաև գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման (նախարարությունների աշխատակազմերի մասով) ծախսերը (193.3 մլն

դրամ, կատարողականը՝ 91.0%), դատաբժշկական և գենետիկ ծառայությունների ծախսերը (33.7 մլն դրամ, 100%) և դժվարամատչելի ախտորոշիչ հետազոտությունների անցկացման գծով պետական պատվերի ծախսերը (67.2 մլն դրամ, 100%): Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ դասերին չպատկանող առողջապահական ծախսերն ավելացել են 3.1 անգամ կամ 873.5 մլն դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է ՀԲ աջակցությամբ իրականացվող առողջապահական համակարգի արդիականացման առաջին և երկրորդ վարկային ծրագրերի շրջանակներում կատարված ծախսերի զգալի աճով:

Հանգստի, մշակույթի և կրոնի բնագավառներում 2010 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեից կատարվել են շուրջ 3.2 մլրդ դրամի ծախսեր՝ ապահովելով ծրագրով նախատեսվածի 83.8%-ը: Շեղումը գրանցվել է հիմնականում արվեստի, քաղաքական կուսակցություններին, հասարակական կազմակերպություններին ու արհմիություններին աջակցության, հրատարակչությունների և խմբագրությունների դասերում ընդգրկված ծրագրերի ցածր կատարողականով: 2009 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ հանգստի, մշակույթի և կրոնի բնագավառի ծախսերն ավելացել են 1.5%-ով:

Ընթացիկ տարվա առաջին եռամսյակում 374.1 մլն դրամ է տրամադրվել *հանգստի և սպորտի* ծառայությունների խմբի ծրագրերի ֆինանսավորմանը՝ կազմելով նախատեսվածի 82.6%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ Սինգապուրում կայանալիք առաջին պատանեկան օլիմպիական խաղերին մասնակցության ապահովման նպատակով առաջին եռամսյակում նախատեսված 50.3 մլն դրամը չի օգտագործվել, ինչպես նաև նախատեսվածից 9.1%-ով պակաս են օգտագործվել ՀՀ առաջնություններին և միջազգային միջոցառումներին մասնակցության ապահովման համար մարզիկների նախապատրաստման և առաջնությունների անցկացման համար նախատեսված միջոցները: Այս ուղղությամբ կատարված ծախսերը կազմել են 223.6 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ հանգստի և սպորտի ծառայությունների ծախսերն աճել են 12.1%-ով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ ՀՀ 2010 թվականի պետական բյուջեից ֆինանսավորվել են ՀՀ տարածքում նետաձգության մեծահասակների Եվրոպայի «Գրան պրի»-ի 2-րդ փուլի կազմակերպման ու անցկացման և 2010 թվականի Վանկուվերի ձմեռային օլիմպիական խաղերին մասնակցության ապահովման ծրագրերը, որոնք նախորդ տարվա բյուջեում նախատեսված չէին, ինչպես նաև սպորտային միջոցառումների կազմակերպման ծախսերի ավելացմամբ:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում *մշակութային ծառայություններին* հատկացվել է 1.5 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրով նախատեսվածի 82.5%-ը: Շեղումը պայմանավորված է արվեստի և թանգարանների ու ցուցասրահների դասերի ցածր կատարողականով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 208.2 մլն դրամ է տրամադրվել գրադարաններին՝ ապահովելով նախատեսվածի 90.5%-ը: Ցածր կատարողականը հիմնականում պայմանավորված է տվյալ դասում ընդգրկված՝ մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգման ծրագիրը չկատարելու հանգամանքով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ գրադարանների ծախսերն աճել են 1.6%-ով:

261.8 մլն դրամ է տրամադրվել թանգարաններին և ցուցասրահներին՝ կազմելով ծրագրով նախատեսվածի 88.9%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ծախսերն աճել են 9.9%-ով՝ պայմանավորված հաշվետու ժամանակահատվածում ՀՀ համայնքային բյուջեներին 24.4 մլն դրամ սուբվենցիաների տրամադրմամբ:

Մշակույթի տների, ակումբների ու կենտրոնների ծախսերը կազմել են 16.3 մլն դրամ կամ ծրագրով նախատեսվածի 62.7%-ը, որը պայմանավորված է տվյալ դասում ընդգրկված՝ մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգման ու շինարարության ծախսերի ցածր կատարողականով: Նշված ուղղություններով օգտագործվել է համապատասխանաբար 9 մլն դրամ և 1.5 մլն դրամ՝ կազմելով նախատեսվածի 63.4%-ը և 24.5%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ մշակույթի տների, ակումբների ու կենտրոնների ծախսերը նվազել են 52.2%-ով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է հիմնանորոգման ծախսերի նվազմամբ:

Այլ մշակութային կազմակերպությունների գծով օգտագործվել է 132.1 մլն դրամ կամ եռամսյակի համար նախատեսված հատկացումների 94.6%-ը: Ցածր կատարողականը հիմնականում պայմանավորված է տվյալ դասում ընդգրկված՝ մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգման ծախսերը չկատարելու հանգամանքով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ծախսերն աճել են 2.6%-ով:

Արվեստի բնագավառի ֆինանսավորմանը տրամադրվել է 750.4 մլն դրամ՝ կազմելով նախատեսվածի 76.4%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է մշակութային միջոցառումների իրականացման ծրագրի ցածր կատարողականով, որը կազմել է 38.6% կամ 120.4 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ արվեստի բնագավառի ծախսերն աճել են 6.5%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված երաժշտարվեստի և պարարվեստի համերգների ծախսերով, որոնց գծով նախորդ տարվա առաջին եռամսյակում միջոցներ չէին հատկացվել:

Անցած ժամանակահատվածում ամբողջությամբ օգտագործվել են կինեմատոգրաֆիայի բնագավառի համար նախատեսված միջոցները, որոնք կազմել են 122.6 մլն դրամ և 2.4%-ով զիջել նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ծախսերը:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում հուշարձանների և մշակութային արժեքների վերականգնման և պահպանման նպատակով պետական բյուջեից տրամադրվել է 25.1 մլն դրամ կամ ծրագրի 57.9%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է հուշարձանների

վերանորոգման և վերականգնման համար նախատեսված 16.6 մլն դրամը չօգտագործելու հանգամանքով: Հուշարձանների և մշակութային արժեքների վերականգնման և պահպանման ծախսերը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճել են 71.5%-ով՝ պայմանավորված այն հանգամանքով, որ հաշվետու ժամանակահատվածում 12 մլն դրամ է տրամադրվել հայկական պատմամշակութային հուշարձանների վերականգնմանն աջակցելու նպատակով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *ռադիո և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման և հրատարակչական ծառայությունների* գծով պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են ավելի քան 1.1 մլրդ դրամ՝ 91.7%-ով ապահովելով ծրագրային հատկացումները և 3.4%-ով զիջելով նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը: Մասնավորապես՝ 985 մլն դրամ (96%) են կազմել հեռուստահաղորդումների, 123.7 մլն դրամ (66.5%)՝ հրատարակչությունների և խմբագրությունների, 28.9 մլն դրամ (100%)՝ տեղեկատվության ձեռք բերման ծախսերը:

Կրոնական և հասարակական այլ ծառայություններին 2010 թվականի առաջին եռամսյակում պետական բյուջեից տրամադրվել է 35.9 մլն դրամ՝ կազմելով նախատեսված ծախսերի 26.6%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է քաղաքական կուսակցություններին, հասարակական կազմակերպություններին և արհմիություններին աջակցության, ինչպես նաև երիտասարդական ծրագրերի ցածր կատարողականով: Նշված ծրագրերի ծախսերը կազմել են համապատասխանաբար 8.1 մլն դրամ և 27.8 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 11.6%-ը և 42.6%-ը: Նշվածով պայմանավորված՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ կրոնական և հասարակական այլ ծառայությունների ծախսերը նվազել են 40.2%-ով:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում *այլ դասերին չպատկանող հանգստի, մշակույթի և կրոնի* դասի շրջանակներում ՀՀ պետական բյուջեից օգտագործվել է 89.6 մլն դրամ՝ ապահովելով եռամսյակային ծրագրի 93.7%-ը և 6%-ով գերազանցելով նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում *կրթության* բնագավառում ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են ավելի քան 17.7 մլրդ դրամ՝ ապահովելով եռամսյակային ծրագրի 96.9% կատարողական: Ծրագրից շեղումը հիմնականում պայմանավորված է կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայությունների, ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթության և միջնակարգ ընդհանուր կրթության ծախսերի համեմատաբար ցածր կատարողականով: 2009 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ կրթության ծախսերը նվազել են 10.8%-ով, որը հիմնականում պայմանավորված է կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայությունների և հիմնական ընդհանուր կրթության ծախսերի նվազմամբ:

Անցած ժամանակահատվածում պետական բյուջեից 4.1 մլրդ դրամ տրամադրվել է *նախադպրոցական և տարրական ընդհանուր կրթությանը*, որն ապահովել է ծրագրի 99.7% կատարողական: Նշված խմբում ներառված բոլոր ծրագրերը գրեթե ամբողջությամբ կատարվել են: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ծախսերը էական փոփոխություն չեն կրել:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում կրթության ոլորտում կատարված ծախսերի հիմնական մասը՝ 55.4%-ն ուղղվել է միջնակարգ ընդհանուր կրթությանը: Այն կազմել է 9.8 մլրդ դրամ (որից 6.9 մլրդ դրամը՝ հիմնական և 2.9 մլրդ դրամը՝ միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության ծախսերն են)՝ 99.2%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը: Միջնակարգ ընդհանուր կրթության խմբին հատկացված միջոցների հիմնական մասը՝ 9.1 մլրդ դրամ, կազմել են հանրակրթական ուսուցման և վերջինիս գծով պետության կողմից համայնքի ղեկավարին պատվիրակված լիազորությունների իրականացման ծախսերը, որոնք կատարվել են 99.4%-ով: Միջնակարգ ընդհանուր կրթության խմբում համեմատաբար ցածր՝ 93.5% և 91.2% կատարողականներ են արձանագրվել արտակարգ ունակություններ դրսևորած երեխաների հանրակրթության կազմակերպման և ներառական կրթության ծախսերում, որոնք կազմել են համապատասխանաբար 283 մլն դրամ և 24.1 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ արձանագրվել է միջնակարգ ընդհանուր կրթության ծախսերի 9.5% նվազում, որը ևս պայմանավորված է հանրակրթական ուսուցման ծախսերի նվազմամբ:

Անցած ժամանակահատվածում *նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության* ծախսերը կազմել են շուրջ 945.2 մլն դրամ կամ նախատեսված հատկացումների 98.9%-ը, որից 366.7 մլն դրամը՝ նախնական մասնագիտական (արհեստագործական), 578.4 մլն դրամը՝ միջին մասնագիտական կրթության ծախսերն են: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի ծախսերը նվազել են 2.9%-ով:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում *բարձրագույն կրթության* բնագավառին ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրվել է շուրջ 1.4 մլրդ դրամ (որից 1.3 մլրդ դրամը բարձրագույն մասնագիտական կրթության և 118.2 մլն դրամը՝ հետբուհական մասնագիտական կրթության ծախսերն են)՝ ապահովելով եռամսյակային ծրագրի 96.3%-ով կատարում: Ծրագրից շեղումը պայմանավորված է բարձրագույն մասնագիտական կրթության ծրագրի համեմատաբար ցածր կատարողականով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի ծախսերն էական փոփոխություն չեն կրել:

Ըստ մակարդակների չղասակարգվող կրթության ծախսերը 2010 թվականի առաջին եռամսյակում կազմել են 548.1 մլն դրամ (որից շուրջ 407.5 մլն դրամը՝ արտադպրոցական դաստիարակության, իսկ 140.6 մլն դրամը՝ լրացուցիչ կրթության ծախսերն են)՝ ապահովելով ծրագրի 79.3%-ով կատարում: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է

մարզակառույցներին, մարզադպրոցներին և մարզական հասարակական կազմակերպություններին գույքով ապահովման ծախսերը չկատարելու հանգամանքով, որի գծով նախատեսվել էր 50 մլն դրամի օգտագործում, ինչպես նաև երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային, փողային և լարային նվագարանների գծով ուսուցման ծախսերի 41.6% (18.5 մլն դրամ) կատարողականով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի ծախսերն աճել են 6.8%-ով, որը հիմնականում պայմանավորված է հասարակական կազմակերպությունների կողմից իրականացվող արտադպրոցական դաստիարակության ծախսերի ֆինանսավորմամբ՝ 84.2 մլն դրամի չափով, որի համար նախորդ տարվա պետական բյուջեից միջոցներ չէին հատկացվել:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում *կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայությունների* ծախսերը կազմել են 798.6 մլն դրամ կամ եռամսյակային ծրագրի 76.1%-ը: Շեղումը հիմնականում առաջացել է կրթական օբյեկտների հիմնանորոգման ծախսերի ցածր կատարողականի արդյունքում, որոնք կազմել են 97.2 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 47.7%-ը: Բացի այդ, չեն կատարվել նաև նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության և ուսուցման (ՄԿՈՒ) բարեփոխումների, վերջինիս շրջանակներում նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների հիմնանորոգման, ավարտական փաստաթղթերի, գովասանագրերի, դասամատյանների, մեդալների, ծրարների, ուսումնական ծրագրերի, մանկավարժական պարբերականների և ուսումնադիտողական պարագաների ձեռքբերման, մարզական օբյեկտների հիմնանորոգման ծախսերը: 2009 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայությունների ծախսերը նվազել են 59.3%-ով կամ 1.2 մլրդ դրամով՝ պայմանավորված հիմնանորոգման և շինարարության, ինչպես նաև Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող կրթության որակի և համապատասխանության ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերի նվազմամբ: ՀԲ աջակցությամբ իրականացվող կրթության որակի և համապատասխանության, ինչպես նաև տվյալ դասում ընդգրկված՝ Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի երրորդ ծրագրերի գծով արձանագրվել է ծրագրային ցուցանիշների համապատասխանաբար 1.3% և 29.1% կատարողական (նախատեսված 38.6 մլն դրամի և 31.6 մլն դրամի դիմաց օգտագործվել է համապատասխանաբար 504.0 հազար դրամ և 9.2 մլն դրամ):

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեից 104.2 մլն դրամ տրամադրվել է *այլ դասերին չպատկանող կրթության* բնագավառում գործադիր իշխանության պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանմանը՝ ապահովելով եռամսյակային ծրագրի 87.8% կատարողական: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի ծախսերը գրեթե փոփոխություն չեն կրել:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում *սոցիալական պաշտպանության* բնագավառի ծախսերը կազմել են ավելի քան 58.2 մլրդ դրամ՝ 95.6%-ով ապահովելով եռամսյակային ծրագրի կատարումը: Բաժնի բոլոր խմբերում առկա են ծրագրից շեղումներ, սակայն առավելագույն գումարը բաժին է ընկել ծերության, ընտանիքի անդամների և զավակների, ինչպես նաև գործազրկության ծրագրերին: 2009 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ սոցիալական պաշտպանության ծախսերն ավելացել են 4.3%-ով կամ 2.4 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է ժամանակավոր անաշխատունակության դեպքում վճարվող նպաստի, հղիության ու ծննդաբերության նպաստի և գործազրկության նպաստի ծախսերի աճով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեից 109.6 մլն դրամ է հատկացվել *վատառողջության և անաշխատունակության* խմբի ծախսերին՝ ապահովելով ծրագրի 40.4%-ով կատարում: Նշված հատկացումներից 26.8 մլն դրամ տրամադրվել է վատառողջությանը, 82.8 մլն դրամ՝ անաշխատունակությանը, որոնք կատարվել են համապատասխանաբար 66.4%-ով և 35.9%-ով: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է հաշմանդամներին պրոթեզաօրթոպեդիկ պարագաներով, վերականգնման տեխնիկական միջոցներով ապահովման և դրանց վերանորոգման ծրագրի ցածր կատարողականով, որը կազմել է 32.3% կամ 69.3 մլն դրամ: Հիմնականում նշվածով պայմանավորված՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ վատառողջության և անաշխատունակության խմբի ծախսերը նվազել են 58.6%-ով:

Ծերության բնագավառի ծրագրերին 2010 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրվել է 43.9 մլրդ դրամ՝ ապահովելով նախատեսվածի 98.1%-ը: Նշված գումարից 36.4 մլրդ դրամն ուղղվել է ապահովագրական կենսաթոշակներին՝ կազմելով նախատեսվածի 98.4%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ծերության բնագավառի ծախսերն աճել են 1%-ով:

Հարազատին կորցրած անձանց հաշվետու ժամանակահատվածում տրամադրվել է 35.1 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 82.3%-ը: 2009 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ծախսերն աճել են 5.2 անգամ:

Ընտանիքի անդամների և զավակների խմբի գծով պետական բյուջեի ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են շուրջ 10 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 91.8%-ը, որից 7 մլրդ դրամը ընտանեկան նպաստի և միանվագ դրամական օգնության գումարն է, այն ֆինանսավորվել է 90.6%-ով: Երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստը կազմել է 1 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 96.4%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ «Ընտանիքի անդամներ և զավակներ» խմբի ծախսերն աճել են 13%-ով: Աճը հիմնականում պայմանավորված է հղիության և ծննդաբերության նպաստի, ինչպես նաև երեխաների շուրջօրյա խնամքի ծառայությունների ծախսերի ավելացմամբ: Հարկ է նշել, որ նախորդ տարվա առաջին եռամսյակում հղիության և ծննդաբերության նպաստի գծով

գրանցվել էր խիստ ցածր կատարողական, ինչի արդյունքում հաշվետու ժամանակահատվածի ծախսերը 14.5 անգամ գերազանցել են նախորդ տարվա համապատասխան ցուցանիշը:

Սոցիալական ոլորտի ծախսերից 930.4 մլն դրամ տրամադրվել է *գործազրկության* խմբին, որը կազմել է եռամսյակային ծրագրի 72.2%-ը: Շեղումը հիմնականում առաջացել է գործազրկության նպաստի և վարձատրվող հասարակական աշխատանքների ծրագրերում: Գործազրկության նպաստի ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են 908.8 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 80.1%-ը, իսկ վարձատրվող հասարակական աշխատանքների ծրագիրը, որի համար նախատեսվել էր 103.4 մլն դրամ, չի կատարվել: 2009 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ գործազրկության խմբի ծախսերն աճել են 60.5%-ով՝ պայմանավորված գործազրկության նպաստի ծախսերի աճով:

Բնակարանային ապահովման ծրագրերը, որոնց համար 2010 թվականի առաջին եռամսյակում նախատեսվել էր 150.1 մլն դրամ, չեն իրականացվել:

Սոցիալական հատուկ արտոնություններին (այլ դասերին չպատկանող) տրամադրվել է շուրջ 1.3 մլրդ դրամ՝ ապահովելով եռամսյակային ծրագրի 93.7% կատարողական: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ՀՄ պատերազմի վետերաններին, 25.11.1998թ. ՀՕ-258 օրենքի 13 հոդվածում նշված պատճառներով հաշմանդամ դարձած զինծառայողներին, ինչպես նաև ծառայողական պարտականությունների կատարման ժամանակ զոհված (մահացած) զինծառայողների ընտանիքներին դրամական օգնության տրամադրման (636.9 մլն դրամ կամ 94.8%), վետերանների պատվովճարների (222.5 մլն դրամ կամ 87.4%) և «ՎՏԲ-Հայաստան» ՓԲԸ-ում ավանդատու հանդիսացող քաղաքացիների, որպես նախկին ԽՍՀՄ Խնայբանկի ՀԽՍՀ հանրապետական բանկում մինչև 1993 թվականի հունիսի 10-ը ներդրված դրամական ավանդների դիմաց փոխհատուցման (400.5 մլն դրամ կամ 96.2%) ծրագրերի ցածր կատարողականով: 2009 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ տվյալ խմբի ծախսերը փոփոխություն չեն կրել:

Այլ դասերին չպատկանող սոցիալական պաշտպանության խմբի ծրագրերին հաշվետու ժամանակահատվածում ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվել է 2 մլրդ դրամ՝ կազմելով եռամսյակային ծրագրի 90.4%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման (304.2 մլն դրամ կամ 85.6%), նախարարությունների աշխատակազմերի մասով ծախսերի (293.4 մլն դրամ կամ 80.5%), սոցիալական ապահովության առանձին ծրագրերի վճարման հետ կապված ծառայությունների (69.9 մլն դրամ կամ 53.3%) և կենսաթոշակային ապահովության ու ապահովագրության ծրագրերի վճարման հետ կապված ծառայությունների (460.8 մլն դրամ կամ 93.4%) ծախսերի ցածր կատարողականով: Միևնույն ժամանակ հարկ է նշել, որ տվյալ

խմբում ընդգրկված՝ Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող սոցիալական պաշտպանության ոլորտի կառավարման ծրագիրը կատարվել է 367.1%-ով՝ կազմելով 52.8 մլն դրամ:

2009 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ դասերին չպատկանող սոցիալական պաշտպանության խմբի ծախսերն աճել են 102.9%-ով՝ պայմանավորված ժամանակավոր անաշխատունակության դեպքում վճարվող նպաստի և կենսաթոշակային ապահովության ու ապահովագրության ծրագրերի վճարման հետ կապված ծառայությունների ծախսերի աճով: Սակայն հարկ է նշել, որ նախորդ տարվա առաջին եռամսյակում գրանցվել էր ժամանակավոր անաշխատունակության դեպքում վճարվող նպաստի խիստ ցածր կատարողական: Հաշվետու ժամանակահատվածում տվյալ ծախսերը կազմել են 702.7 մլն դրամ՝ նախորդ տարվա 1.1 մլն դրամի դիմաց:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդի նախատեսված 1.6 մլրդ դրամից օգտագործվել է 784.3 մլն դրամ կամ 47.6%-ը: Նշենք, որ 2009 թվականի նույն ժամանակահատվածում ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից օգտագործվել էր 358.5 մլն դրամ:

**ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՊԱԿԱՍՈՒՐԴԸ 2010 ԹՎԱԿԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ
ԵՌԱՄՍՅԱԿՈՒՄ**

2010 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեն կատարվել է շուրջ 25.1 մլրդ դրամ պակասուրդով, որը 52.8%-ով ցածր է ծրագրված ցուցանիշից: Ընդ որում, ֆինանսավորման ցածր ցուցանիշ է արձանագրվել ներքին աղբյուրների գծով՝ 36.8%, իսկ արտաքին ֆինանսավորումը 67.7%-ով գերազանցել է ծրագիրը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ բյուջեի պակասուրդն աճել է 8.3%-ով կամ 1.9 մլրդ դրամով, որը նույնպես տեղի է ունեցել ի հաշիվ արտաքին ֆինանսավորման աճի:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պակասուրդի ֆինանսավորման ներքին աղբյուրները կազմել են շուրջ 18 մլրդ դրամ՝ նախատեսված 49 մլրդ դրամի դիմաց: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է պետական բյուջեի 2010 թվականի տարեսկզբի ազատ միջոցների օգտագործման ցածր ցուցանիշով: Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեի պակասուրդի ֆինանսավորման նպատակով նախատեսվել էր 46.1 մլրդ դրամ օգտագործել բյուջեի 2010 թվականի տարեսկզբի և ժամանակավորապես ազատ միջոցներից, սակայն փաստացի օգտագործումը կազմել է ընդամենը 4.7 մլրդ դրամ:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեի պակասուրդը գանձապետական պարտատոմսերի հաշվին ֆինանսավորվել է 645.8 մլն դրամի չափով՝ նախատեսված 4.0 մլրդ դրամի դիմաց, 18.2 մլրդ դրամ ծավալով պարտատոմսերի տեղաբաշխումից ստացված հասույթի և 17.5 մլրդ դրամի մարման փաստացի ցուցանիշների պարագայում: Պակասուրդի թերի ֆինանսավորման պատճառը հաշվետու ժամանակահատվածում նախատեսվածից պակաս ծավալով տեղաբաշխումներն են. տեղաբաշխվել են 19,279.8 մլն դրամի պարտատոմսեր, որից հասույթը կազմել է 18,189.4 մլն դրամ: Թերտեղաբաշխումները պայմանավորված են բանկային համակարգում առկա դրամային իրացվելիության պակասով, ինչպես նաև ԱՄՆ դոլար/դրամ փոխարժեքի վարքագծով պայմանավորված՝ համակարգում առկա սպասումներով, երբ ներդրումներ կատարվում էին մեծամասամբ արտարժույթային (հիմնականում՝ դոլարային) ակտիվներում: 2010 թվականի առաջին եռամսյակում շարունակվել է ՀՀ ներքին շահող փոխառության պարտատոմսերի հետզնման գործընթացը. այդ նպատակով տրամադրվել է 481.9 հազար դրամ՝ նախատեսված 3 մլն դրամի դիմաց: Մուրհակների մարման նպատակով նախատեսված շուրջ 13.1 մլն դրամի դիմաց կատարվել են 12.6 մլն դրամի վճարումներ:

Անցած ժամանակահատվածում ՀՀ ռեզիդենտներին պետական բյուջեից տրամադրվել են 500.6 մլն դրամի վարկեր՝ կազմելով նախատեսվածի 37.9%-ը: Մասնավորապես՝ 358.3 մլն դրամ է տրամադրվել արտաքին աղբյուրներից ստացված նպատակային միջոցների հաշվին իրականացվող ծրագրերի շրջանակներում՝ կազմելով նախատեսվածի 69.8%-ը: Շուրջ 142.4 մլն դրամի (նախատեսվածի 18.4%- ի չափով) վարկեր են տրամադրվել ԱՄՆ կառավարության աջակցությամբ իրականացվող «Հազարամյակի

մարտահրավեր» դրամաշնորհային ծրագրում ներգրավված տնտեսավարող սուբյեկտներին:

Նախկինում տրամադրված վարկերի վերադարձից մուտքերը կազմել են 13.1 մլրդ դրամ՝ հաշվետու ժամանակահատվածում ծրագրված 231.3 մլն դրամի դիմաց: Նշված գումարից շուրջ 12,257.6 մլն դրամը մուտքագրվել է նախորդ տարի Ռ-ուսաստանի Դ-աշնության հատկացրած վարկային միջոցների հաշվին տրամադրված վարկերի վերադարձից, որից 12,210.6 մլն դրամը՝ «Հայրուսգագարդ» ԲԲԸ-ի կողմից: Նշված 12.3 մլրդ դրամն ուղղվել է կայունացման դեպոզիտային հաշվի համալրմանը:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեի պակասուրդն արտաքին աղբյուրներից ֆինանսավորվել է շուրջ 7.1 մլրդ դրամով՝ նախատեսված 4.2 մլրդ դրամի դիմաց:

Փոխառու միջոցներից ֆինանսավորումը կատարվել է 143.7%-ով՝ կազմելով ավելի քան 20.6 մլրդ դրամ: Հաշվետու ժամանակահատվածում միջազգային կազմակերպությունների և օտարերկրյա պետությունների կողմից տրամադրվել են 24.1 մլրդ դրամի վարկային միջոցներ՝ 34.7%-ով գերազանցելով եռամսյակային ծրագիրը և 2.1 անգամ՝ նախորդ տարվա նույն ցուցանիշը: Մասնավորապես՝ ծրագրվածից ավել միջոցներ են ստացվել հիմնականում Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող գյուղական ճանապարհների վերականգնման (տրամադրվել է շուրջ 2 մլրդ դրամ, որը առաջին եռամսյակի ծրագրով նախատեսված չէր), Ճապոնիայի կառավարության աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրահաղորդման գծերի և բաշխիչ ցանցերի վերականգնման (շուրջ 4 մլրդ դրամ՝ 194.9%), համակցված շոգեգազային ցիկլով էներգաբլոկի կառուցման (7.3 մլրդ դրամ՝ 130.7%), Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ոռոգման համակարգերի վերականգնման (2.9 մլրդ դրամ՝ 171.2%) և կենսական նշանակության ավտոճանապարհների բարելավման (1.2 մլրդ դրամ՝ 388.7%) ծրագրերի գծով:

2010 թվականի առաջին եռամսյակում ավելի քան 3.4 մլրդ դրամ (նախատեսվածի 97.5%-ը) ուղղվել է արտաքին պարտավորությունների մարմանը, որից 2.4 մլրդ դրամը հատկացվել է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի գծով պարտքի մարմանը, շուրջ 552.9 մլն դրամ է տրամադրվել Էլեկտրաէներգիայի հաղորդման և բաշխման համակարգի ծրագրի գծով Ճապոնիայի նկատմամբ պարտքի մարմանը, 444.7 մլն դրամ՝ ԱՄՆ ապրանքային վարկերի մարմանը, 18.8 մլն դրամ՝ ԱԷԿ-ի վառելիքի չոր պահպանման համակարգի ծրագրի գծով Ֆրանսիայի նկատմամբ պարտքի մարմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ արտաքին պարտքի մարման ծախսերն ավելացել են 32%-ով:

Ֆինանսական ակտիվների գծով պակասուրդի ֆինանսավորումը կատարվել է 133.7%-ով և կազմել -13.5 մլրդ դրամ: Ծրագրի գերազանցումը պայմանավորված է այն

հանգամանքով, որ ժամանակավորապես ազատ միջոցները նախատեսված 1 մլրդ դրամի փոխարեն ավելացել են 4.5 մլրդ դրամով: Հաշվետու ժամանակահատվածում ԼՂՀ-ին միջպետական վարկի գծով նախատեսված 8.7 մլրդ դրամն ամբողջությամբ տրամադրվել է: Վրաստանի կողմից միջպետական վարկի գծով կատարվել է 44.8 մլն դրամի վճարում, որը հանդիսանում է նախորդ տարվա պարտավորությունը և վճարվել է սահմանված ժամանակացույցին համապատասխան, սակայն գանձապետական միասնական հաշվին մուտքագրվել է ընթացիկ տարվա հունվարին: Միջազգային ֆինանսական կազմակերպություններին ՀՀ անդամակցության գծով պարտավորությունների կատարմանն ուղղվել է 590.3 մլն դրամ՝ կազմելով նախատեսվածի 95.5%-ը: